

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. i. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV.

Celovec, petek, 12. junij 1959

Štev. 24 (891)

Adenauer je omajal zaupanje v demokracijo

Odkar se je zahodnonemška krščansko-demokratska stranka odločila, da sedanje-ga kanclerja Adenauerja kandidira za mesto zveznega prezidenta in je Adenauer na to tudi pristal, so se v okviru stranke odvijali hudi boji za nasledstvo. V ožji izbiri za novega kanclerja sta bila dva ministra sedanje vlade: gospodarski minister Erhard ter finančni minister Etzel. Večina v vodstvu stranke je boj med obema kandidoma odločila v korist Erharda, kancler Adenauer pa je trmast vztrajal pri svojem ljubljencu Etzelu, v katerem je videl tistega moža, ki bo tudi v bodoče zastopal Adenauerjev politični koncept, dočim se mu je Erhard zdel preveč samostojen.

Tako je ostala tekma neodločena vse do zadnjega petka, ko je Adenauer nemško in vso svetovno javnost presenetil s potezo, ki pomeni neodgovorno izzivanje ne samo za njegovo stranko, marveč za celotno nemško ljudstvo: preklical je svoj prejšnji sklep, da bo kandidiral za zveznega prezidenta ter izjavil, da ostane na položaju zveznega kanclerja. S to svojo odločitvijo je spravi svoje strankarske tovariše v skrajno neprijeten položaj, ki ga je zelo dobro karakteriziral eden izmed krščansko-demokratskih poslancev, ko je dejal: Čeprav večina od nas še vedno ne odobrava odločitve kanclerja Adenauerja, nimamo nobenega sredstva, da bi jo spremenili.

S to izjavo je namreč jasno priznal, da ima v največji zahodnonemški stranki besedo očito le kancler Adenauer, vsi ostali funkcionarji pa smejo samo pritrjevati in se pokoravati njegovim željam in zahtevam. To ugotovitev potrjuje prav dejstvo, da Adenauer pod nobenim pogojem ni hotel pristati na to, da bi ga kot kanclerja nasledil Erhard, ki je eden najbolj priljubljenih politikov Nemčije in hkrati tudi tisti človek v vrstah krščanskih demokratov, ki misli v lastno glavo in noče slepo slediti povsem krščansko-demokratskega "boga" Adenauerja. Zato je Adenauer za svojo odločitev preračunano izbral ravno čas, ko je Erhard bival na uradnem obisku v Ame-

riki in se tako ni mogel neposredno vključiti v boj, ki ga je Adenauerjev korak izzval v stranki sami.

Pač pa je Erhard, ki je Adenauerjev nepričakovani sklep obsodil že v Ameriki, takoj ob svojem predčasnem povratku v Nemčijo z vso odločnostjo izjavil, da "v tej zadevi še ni bila izrečena zadnja beseda", marveč bo poskrbel, da pride vprašanje kanclerja pred javno razpravo, kjer bo odstranjena "zgodovinska laž, češ da bi bil Erhard manj sposoben, kot kancler voditi nemški narod".

Erhard s svojo opozicijo pa ni ostal sam, pridružili so se mu še drugi krščansko-demokratski politiki, posebno predsednik parlamenta Gerstenmaier in je v stranki izbruhnila prava živčna vojna. V vrstah krščanskih demokratov se namreč zavedajo, da bodo

morali s strani opozicijskih strank preslišati mnogo porogljivih očitkov, ker so dovolili, da jih je njihov dolgoletni idol osramotil pred vso domačo in svetovno javnostjo, ker vsi skupaj niso bili sposobni ukrofiti svojeglavega Adenauerja, ki se je proti volji večine kratko malo vsilil za predsednika vlade in s tem zadal hud udarec načelom demokracije.

Opozicijske stranke so dale največ podarka ravno temu dejstvu in je tisk Adenauerja imenoval "brezmejno častihlepnega starčka, ki se noče umakniti, ker mu je oblast vse". O njegovem koraku pa pravijo, da je Adenauer hladno šel do skrajne meje svoje oblasti ter je močno omajal zaupanje v demokracijo.

Adenauerjeva samovoljna odločitev pa je vzbudila največje zanimanje tudi v naj-

širši svetovni javnosti, posebno še, ker jo je utemeljil z "zaostrenim mednarodnim položajem" ravno v času ženevske konference. V tej zvezi so zanimive tudi vesti, po katerih naj bil bil na Adenauerja vplival ameriški prezident Eisenhower. Tako v Washingtonu kakor tudi v Bonnu so sicer demantirali, da bi bil Eisenhower ob zadnjem srečanju z Adenauerjem le temu baje izrazil mnenje, da sta zdaj on in Adenauer "edina preostala čuvarja Dullesove oporoke", vendar s tem niso mogli odstraniti suma, da hoče Adenauer za vsako ceno ohraniti ali celo še zaostri politiko skrajne nepopustljivosti, politiko hladne vojne.

Prave vzroke Adenauerjevega "državnega udara" bo sicer razkril šele bodoči razvoj tako nemške kakor tudi svetovne politike, eno pa je gotovo že danes: 83-letni Adenauer je s svojim nevarnim eksperimentom napravil velik del svojega ugleda, ki ga je užival kot "železni" kancler.

Nova vlada — še vedno uganka

Zato je SPO odklonila OVP-jevske predloge kot nezadostne ter ponovno zahtevala popolno ravnotežje sil, kot to zahteva tudi izid volitev. Pri OVP pa na take zahteve odgovarjajo s trditvijo, da socialisti stremijo po absolutni oblasti, vendar pozabljajo, da je v resnici le OVP tista, ki si to oblast še vedno hoče obdržati, čeprav je napram letu 1956 utrpela občutno izubo. Najbolj odločno se OVP postavlja za finančno ministrstvo in pravi, da je treba zagotoviti stabilnost valute, noče pa nič slišati o zakonitih ukrepih, s katerimi bi bile onemogočene samovoljne podražitve, ki v prvi vrsti vplivajo na kupno moč šilinga. Nedostopnost OVP-jevskih krogov je razvidna tudi iz tega, da sicer govorijo o ne-

dotakljivosti sedanjega proračuna, so pa hkrati proti temu, da bi posebno nujne potrebe zadostili z odtegnitvijo sredstev z drugih manj važnih področij.

Pričakovali je, da bodo pogajanja trajala še nekaj časa, ker nasprotja med obema strankama še niso dovolj ublažena. Medtem pa je imel novoizvoljeni parlament svojo prvo sejo, na kateri je bil za prvega prezidenta izvoljen dosednji zunanji minister Figl, za drugega poslanec Olah (SPO) in za tretjega ponovno OVP-poslanec Gorbach. S tem je bil dosežen prvi praktični sporazum med OVP in SPO, ki bo več ali manj vplival tudi na sodelovanje v vladi. Zato tudi ni več govora o tem, da bi kancler Raab vrnil pooblastilo za sestavo nove vlade.

Volitve na Siciliji pomenijo uspeh levice

Z velikim zanimanjem pričakovani izid pokrajinskih volitev na Siciliji je ponovno potrdil, da se politično razmerje v Italiji počasi nagiba na levo. V kratkem času so bile v sosedni državi trojne volitve, pri katerih so desničarske stranke utrpeli večje ali manjše izgube, dočim so napredne stranke svoj položaj obdržale ali pa celo napredovale.

To velja tudi za Sicilijo, kjer so krščanski demokrati — kakor smo poročali že v zadnji številki — zapadali vedno večji živčnosti. Njihov strah tudi ni bil brez vzroka, saj so pri nedeljskih volitvah napram prejšnjemu stanju zgubili 3 mandate. V primerjavi s pokrajinskimi volitvami leta 1955 so sicer pridobili na glasovih, v primerjavi z lanskoletnimi državnoborskimi volitvami pa je njihova izguba precej občutna. Tako na glasovih kot na mandatih so zgubili tudi liberalci in socialdemokrati, posebno usodne pa so bile volitve za monarhiste, ki so zgubili več kot polovico glasov in so jim ostali od prejšnjih 9 mandatov le še trije. Edina desničarska stranka, ki ji je kljub izgubi glasov uspelo obdržati dosedanje število mandatov, so fašisti.

Zmagovalec siciljskih volitev je Milazzo s svojimi krščanskimi socialisti, ki se je izločil iz demokristjanske stranke ter se povezal z naprednimi silami. Tokrat je dobil 9 mandatov, čeprav se je iz KD izločilo svoječasno le 6 poslancev. Na glasovih in mandatih pa sta pridobili tudi komunistična stranka in socialisti.

Izid volitev na Siciliji je še toliko večjega pomena, ker se je skoraj polovica volivcev uprla navodilom in zastraševanju cerkvenih ustanov, ki so se odkrito vmešavale v volilno borbo ter izvajale na verno ljudstvo močan pritisk. Novo pokrajinsko vod-

stvo bo sicer po vsej verjetnosti v rokah desnice, vendar pa je izid nedeljskih volitev pokazal, da so šteti dnevi krščansko-demokratskega absolutizma. Trojne volitve v teku nekaj tednov, ki pomenijo za krščanske demokrate tri poraze, so pač dovolj jasen dokaz, da ljudstvo ni več zadovoljno z dosedanjim politiko državnega vodstva.

Ženevska konferenca spet v težavah

Na konferenci v Ženevi še vedno niso prišli preko berlinskega vprašanja in je v teh dneh spet govora o tem, da je srečanje zunanjih ministrov tik pred razhodom. Že v začetku tega tedna so iz Ženeve poročali, da se ministri bavijo z zaključnim poročilom, v sredo pa je sovjetski zunanji minister Gromiko postavil zahodnim silam nov ultimatum glede Berlina, ki ga na nasprotni strani smatrajo za nesprejemljivega.

Gromiko je izjavil, da bi bila Sovjetska zveza pripravljena pristati na enoletno podaljšanje sedanjega stanja v Berlinu, če bi v tem času na dvostranskih pogajanjih med Zahodno in Vzhodno Nemčijo našli možnost za sklenitev nemške mirovne pogodbe.

Zahodne sile so v zelo neprijetnem položaju, kajti velika konferenca Atlantskega pakta v Londonu se je razšla brez vsakega uspeha, na kar je v prvi vrsti vplival sklep Francije, da na svojem ozemlju ne dopusti vzpostavitev atomskih oporišč. V političnih krogih domnevajo, da bodo skušali spor med Francijo in NATO odstraniti s srečanjem Eisenhowerja in De Gaulleja, vendar je užaljenost Francije zelo velika, ker je nočejo sprejeti med tako imenovane "atomske sile".

Prvi sadovi novega hujskanja

Že v zadnji številki smo zapisali, da je iz poročil o prekopu v Dobrli vasi razviden le en sam razlog: nepopolnosten hujskanje proti koroškim Slovincem. In te "argumente" so izrabili v tako nesramno in umazano gonjo, da je nevredna vsakega človeka, ki ima vsaj malo smisla za kulturo in poštenost, gonjo, kakršne so zmožni le ljudje, ki jim manjka sleherni čut za etiko in pieteto. Pa saj jim za take odlike civilizacije tudi ni šlo, šlo jim je edino le za to, da bi našega človeka in tudi sosedno državo obmetali z najgršimi očitki ter proti njima izzvali val ogorčenja in obsojanja. Danes so taki računi več ali manj računni brez krčmarja, ker je tudi na Koroškem pretežna večina prebivalstva že davno spoznala, da ni vse, kar je slovensko, hkrati tudi že slabo ali celo zločinsko. Kljub temu pa se še vedno najdejo ljudje, ki se pustijo zastrupiti od šovinističnih zastupilcev javnega mnenja, pa čeprav se le-ti poslužujejo še tako gorostasnih in vsega obsojanja vrednih izjav.

Tako je tudi nova hujskaška gonja že rodila prve sadove, in sicer v vrstah velikih mladoletnikov, ki so izgleda posebno dovzetni za okužbo s protislovenskim sovraštvom. Zadnje soboto zvečer so namreč pokazali svoje junaštvo s tem, da so na zid nasproti Narodni šoli v Št. Rupertu

z velikanskimi črkami napisali geslo „Kärnten ist deutsch“ (Koroška je nemška), verjetno kot podpis pa dodali še neonasistični znak, katerega sestavni deli so zelo podobni kljukastemu križu.

Ne bomo razglabljali o vsebini napisa, ali je Koroška nemška ali slovenska, dejstvo je, da v njenih mejah živita dva naroda. Prav tako pa je tudi dejstvo, da je „junaštvo“ nahujskanih pobalinov naperjeno proti Slovincem, kajti zgodilo se je neposredno po protislovenski hujskaški gonji v zvezi z doblaveškim prekopom in zgodilo se je v neposredni bližini slovenske šole na istem zidu, ki še danes nosi sledove podobnih izzivalnih akcij iz prejšnjih let. Zlasti pa potrjujejo to ugotovitev besede ponočnih mazačev samih, češ da je bilo to le „prvo svarilo“, prihodnjič pa bodo hiše Slovencev ali „vindišarjev“, kot jih imenujejo, pomazali z jugoslovanskimi zastavami.

Ni nam znano, če se je policija že zanimala za kaznivo pobalinstvo in če je odkrila povzročitelje, ki za domačine niso ostali neznani. Vemo samo, da še vedno ni našla „neznanih storilcev“ cele vrste protislovenskih atentatov iz zadnjih let, kar take temne elemente ter njihove duhovne očete le še bolj podžiga v njihovih izpadih in njihovem hujskanju proti koroškim Slovincem, proti mirnemu sožitju v deželi!

Geschehen
in Südkärnten

Mai 1959

● Am 2. Mai hielt der Verband der Kärntner Partisanen seine ordentliche Jahreshauptversammlung ab. Bei dieser Gelegenheit wurde festgestellt, dass den im Kampf gegen den Nazismus verwundeten Partisanen bis heute noch immer nicht jene Rechte zuerkannt wurden, die andere Kriegsversehrte und besonders Freiheitskämpfer genießen. Deshalb wird sich der Verband der Kärntner Partisanen auch weiterhin dafür einsetzen, dass die Rechte, die allen antifaschistischen Kämpfern und Kämpfern für ein freies demokratisches Österreich zustehen, auch den Kärntner Partisanen zuerkannt werden.

● Am 7. Mai wurde anlässlich einer Kulturveranstaltung in St. Primus im Jauntal von den Teilnehmern eines Theaterkurses des Slowenischen Kulturverbandes das Theaterstück „Županova Micka“ mit grossem Erfolg aufgeführt. Mit dieser Veranstaltung wurde des Pioniers des slowenischen Theaters Anton Tomaž Linhart gedacht, welcher vor 170 Jahren gerade mit der „Županova Micka“ das erste slowenische Theaterstück auf die Bühne brachte.

● Bei den Nationalratswahlen am 10. Mai hat sich der überwiegende Teil der Bevölkerung Südkärntens für die SPÖ entschlossen, gleichzeitig aber der ÖVP und besonders der FPÖ eine empfindliche Abfuhr erteilt. Damit stimmte Südkärnten für eine Politik der Demokratie und des Fortschritts, für Verständigung und freundschaftliches Zusammenleben der beiden Völker. Der Wahlerfolg in Südkärnten beweist, dass die überwiegende Mehrheit der Bevölkerung den nationalen Hass und die nationale Verhetzung ablehnt, da sie nur in gegenseitiger Achtung und gleichberechtigtem Beieinanderleben den Weg zur erfolgreichen Entwicklung im Lande sieht.

● Im Klagenfurter Postverkehrsbüro wurde einem Fahrgast die Fahrkarte verweigert, weil er sie in slowenischer Sprache verlangte. Dies ist umso unverständlicher, da es bekannt ist, dass der betreffende Schalterbeamte auch slowenisch spricht. Wir sind der Meinung, dass ein solches Verhalten der Fremdenverkehrsförderung sehr abträglich ist, dies umso mehr, da Slowenisch doch die Sprache der Nachbarrepublik Sloweniens ist und in Kärnten ausserdem auch der slowenische Volksteil beheimatet ist. Man kann doch nicht von Völkerverständigung und Gleichberechtigung sprechen und gleichzeitig die zweite Landessprache diskriminieren und als Stiefkind behandeln.

● Mit der Doppelnummer Mai-Juni wurde der 8. Jahrgang des „Mladi rod“ — Schulzeitschrift für die Kärntner Jugend abgeschlossen. In diesen acht Jahren hat sich die Zeitschrift viele Freunde in allen Teilen Südkärntens gewonnen und dient der Schulkinder als vom Bundesministerium für Unterricht zum Unterrichtsgebrauch an den zweisprachigen Volksschulen und an den Hauptschulen des zweisprachigen Gebietes in Kärnten zugelassener Lehrbehelf bei der Erlernung der slowenischen Sprache. Der Schulzeitschrift kommt eine umso grössere Bedeutung zu, da noch immer Mangel an entsprechenden Schulbüchern herrscht.

● Am 23. und 24. Mai gastierten 150 Sänger und Sängerinnen aus 12 im Slowenischen Kulturverband vereinigten slowenischen Kulturvereine in Maribor, Murska Sobota und Ljutomer. Die vereinigten Männerchöre traten unter der Leitung des Chorleiters Zdravko Hartmann auf, während die vereinigten gemischten Chöre, welche in bunten Volkstrachten auftraten, von Pavle Kernjak geleitet wurden. Die ausserordentlich gut besuchten Konzerte entwickelten sich zu einer einzigen Manifestation des Liedes als einigendem Band aller Menschen gleicher Sprache sowie verbindendem Glied unter allen Völkern, die in Frieden und Freundschaft leben wollen.

● Am 26. Mai wurden in Eberndorf 20 Leichen unbekannter Soldaten exhumiert und in St. Ruprecht bei Völkermarkt beigesetzt. Diese Gelegenheit benutzte ein Teil der Presse (besonders hervorgerufen hat sich das Kärntner ÖVP-Organ „Volkszeitung“), um

Skupni trg povzroča skrbi v svetu

Prizadevanja posameznih evropskih držav za osnove skupnega trga povzročajo skrbi tudi v mednarodnih organizacijah, kot je na primer FAO (organizacija OZN za kmetijstvo in prehrano). V odboru za blagovno trgovino FAO se je pri obravnavanju položaja na mednarodnem blagovnem tržišču razvila posebno živahna razprava ravno v zvezi s skupnim evropskim trgom. Večina delegatov je namreč opozorila na negativne posledice, ki jih že zdaj povzroča to tržišče v posameznih delih sveta.

Med drugimi je med razpravo spregovoril tudi jugoslovanski delegat Janez Stanovnik, ki je opozoril na to, da postaja vedno bolj očitno, da ustvarja politika skupnega evropskega trga večji problem v svetovnem gospodarstvu, kot pa povečuje produktivnost v sami Evropi. Brazilski delegat pa je poudaril, da uveljavlja skupni evropski trg diskriminacijo proti vrsti dežel v tropskem pasu, ker zagotavlja svojim prekomorskim ozemljem ugodnejši položaj.

Odbor je razpravljal tudi o vprašanju blagovnih presežkov in ugotovil, da so v zadnjem času stalno veliki presežki pšenice, bombaža, koruze, masla in raznih drugih pridelkov in blaga. FAO je pred petimi leti izdelal načela, po katerih naj bi se ravnale posamezne dežele glede teh presežkov, tako da ne bi bile oškodovane ostale dežele. Vendar se ta načela niso dosledno uveljavljala in je opaziti težnjo po slabitvi na blagovnem tržišču. Jugoslo-

vanski delegat je opozoril na dejstvo, da so cene surovin danes enake kot leta 1950, dočim so cene blaga industrijske proizvodnje danes za 30 odstotkov višje. To pa pomeni, da morejo nerazvite dežele kupiti danes za svoje surovine tretjino manj industrijskega blaga kot pred devetimi leti in se njihove izgube vedno bolj večajo, namesto da bi se njihov položaj izboljšal.

Odbor FAO je končno na pobudo Francije, Indije, Indonezije in Jugoslavije sprejel priporočilo, da blagovne proizvodnje ne bi zmanjševali, marveč bi presežke uporabljali za povečanje potrošnje in za pomoč gospodarsko nerazvitim deželam.

Velesjem na Poljskem

Predsednik poljske vlade Cyrankiewicz je preteklo nedeljo odprl 28. mednarodni velesjem v Poznanju, ki bo odprt še ves naslednji teden. Na tej prireditvi sodeluje 47 dežel iz vseh delov sveta.

Letos so na poznanjskem velesjem razstavljeni predvsem stroji in investicijske naprave za rudarstvo, kemijsko in strojno industrijo, za elektroindustrijo in gradbeništvo, pa tudi za tekstilno in lesno industrijo. Poleg tega so na razstavi zastopani tudi kmetijski stroji, precejšen poudarek pa je dan izdelkom za široko potrošnjo in napravam za gospodinjstvo.

Mnenje drugih:

V nasprotju z nevtralnostjo

V želji, da brez potrebe ne zastrujamo odnosov s svojimi sosedi, da ohranimo z njimi najboljši možni način sožitja, smo bili pripravljeni ocenjevati nedavne številne napade avstrijskih državljanov in pisanje pretežno vladnega tiska kot prehodni pojav, kot morebitno volilno taktiko posameznih političnih strank.

Toda stvarnost in protijugoslovanski postopki po volitvah demantirajo tako oceno. Vrste se dogodek za dogodkom, članek za člankom, ki jih ni mogoče označiti drugače, kakor z izrazi: nerazumljiv postopek, revanšizem in podobno.

Avstrijska vlada in uradni krogi postopajo, kot da državne pogodbe in njenih odločb ne bi bilo. Hkrati pozabljajo na to, da jih ne veže samo državna pogodba iz leta 1955, temveč da mora Avstrija kot članica OZN priznavati in izvajati tudi načela njene ustanovne listine, če želi opravičiti zaupanje držav, ki so glasovale za njen sprejem v to organizacijo.

Zatiranje narodnostnih manjšin, oviranje in onemogočanje njihovega prirodnega narodnega in gospodarskega obstoja in razvoja, zapostavljanje njihove individualnosti, to je samo nepopoln seznam krivic, katerim so izpostavljeni koroški Slovenci. Štirinajst let po vojni koroški Slovenci-invalidi še niso pričeli dobivati invalidnin. Družinam, ki so bile izseljene za časa Hitlerjevega režima, še niso dodelili odškodnine. Uradna poročila priznavajo, da je Južna Koroška najzaostalejši del Avstrije in kakor vrhunec: zadnja dva manjšinska zakona sta tako zmanjšala pravice koroških Slovencev, da danes ne dosegajo niti obsega, ki ga je predvidela saintgermainška mirovna pogodba iz leta 1919.

Hetartikel zu veröffentlichen, in denen es von pauschalen Beschuldigungen und Beschimpfungen nur so wimmelt, wo von „Mördern diesseits und jenseits der Grenze“, von „mordlustigen Tito-Partisanen“ und „Leichenfledderern“ gesprochen wird. Wir möchten nur bemerken, dass gerade die Ereignisse im Jauntal schon mehrmals Gegenstand von Gerichtsprozessen waren und es den verantwortungslosen Hetzern in keinem einzigen Fall gelingen konnte, ihre Behauptungen auch nur teilweise zu beweisen. Eine solche Schreibweise ist und bleibt eine freche Herausforderung, offensichtlich gegen das friedliche Beisammenleben und gegen gutnachbarliche Beziehungen gerichtet.

Prirodna pravica vsake države je vsekakor, da se zanima za položaj svojih rojakov, ki so ostali izven njenih meja. To prirodno pravico nam avstrijska vlada odreka in ne samo to, temveč jo hoče prikazati v popolnoma drugi luči. Njeni najodgovornejši predstavniki Raab, Figl, Graf Kamitz celo trdijo, da se za to našo zaskrbljenostjo skrivajo — nič drugega kot — teritorialne revendikacije nasproti Avstriji in da se nikoli nismo javno odrekli Koroški. Grede celo korak dalje — govore o „jugoslovanskem ropanju“, o tem, da jim nismo plačali povzročene vojne škode, da zaradi „ravnanja z nemško manjšino“ nimamo pravice, da bi se zavzemali za svojo v Avstriji. Neonacistična FPÖ je trdila, da je Spodnja Štajerska nemška. Sicer pa kdo bi se temu čudil, saj je poslanica organizacije Sudetskih Nemcev izražala upanje, da se bo posrečil boj za skupno habsburško dediščino in da se bodo nekoč zopet vsi znašli združeni v večji domovini.

Zato tudi ni nič čudnega, če se to protijugoslovansko postopanje ne ustavlja na Karavankah. Mar ni minister Kamitz dejal, da je „komunistična diktatura Jugoslavijo rušila in opustošila“? Mar njihovi časopisi ne trdijo, da postaja v FLRJ nekakšno hrvaško vprašanje zopet vse bolj in bolj pereče? Ali ne pišejo o tem, kako so tisočim jugoslovanskim beguncev, ki beže pred preganjanjem in gladom, gostoljubno odprta vrata v Avstrijo? Ali se vsake toliko časa ne zasolijo in ne razjokajo nad usodo „nesrečnega“ Stepinca?

V državi, ki nudi zavetje „hrvatski emigrantski vladi“, ki podpira dejavnost ustaške organizacije „Velebit“, ki organizira zborovanja podonavskih Nemcev, kjer na istem trgu, na katerem je Hitler proglasil priključitev, njen sedanji kancler ponosno sprejema odlikovanje iz rok Sudetskih Nemcev, v državi, v kateri se svobodno tiskajo knjige, ki poveljujejo zločine SS, postaja mogoče vse tisto, kar ni v skladu z nevtralnostjo države.

Vse navedeno se v Avstriji nemoteno dogaja in ne samo nemoteno, temveč celo z blagoslovom odgovornih državnih voditeljev.

Omenjeni dogodki in pojavi se v Avstriji ne dogajajo šele zadnji mesec. Gre za pojave, ki se stopnjujejo in so dosegli stopnjo, ki zaskrbljuje. Avstrija se je izjavila za nevtralistično politiko. Toda praksa zadnjega časa govori drugače. Zato se upravičeno sprašujemo, čemu teži avstrijsko vodstvo, kakšni cilji leže za temi sovražnimi izjavami in dejanji, čigave simpatije meni, da si bodo s tem pridobili?

„Delo“, 6. 6. 1959, Ljubljana

PO ŠIRNEM SVETU

WASHINGTON. — S posebnim odlokom sodišča je Islamski oblasten v Atlanti v ameriški državi Georgija prepovedana vsaka diskriminacija nasproti otrokom črne polti. Sodnik Frank Hooper je ob izidu odloka izjavil, da bo določil rok, v katerem mora mesni odbor za pravo izdelati načrt za rasno enostnost v šolah.

BUKAREŠTA. — Rumunska vlada je v nedeljo objavila deklaracijo, v kateri je znova predlagala sklicanje konference šefov vlad balkanskih držav. Deklaracija pravi da je predlog premiera rumunske vlade Chivu Stoile o tem že vedno aktualen in da določene razlike v stališčih balkanskih držav niso razlog za zavrnitev takne konference, temveč močna osnova za njeno sklicanje.

KAIRO. — Jemenski prestolonaslednik princ Badr je izjavil, da se bo prebivalstvo Jemena bojevalo vse do tistega, dokler vse območje južnega Jemena ne bo osvobojeno britanskega kolonializma. Južni Jemen sestavlja kolonija in protektorat Adena, ki je v upravljalni britanski oblasti. Badr je poudaril, da prebivalstvo Jemena ni osamljeno v svojih prizadevanjih in da podpira njihov boj vsi arabski narodi ter ljudje po vsem svetu, ki žele mir.

PARIZ. — Skupina poslancev Unije za novo republiko je predložila pretekli teden francoski skupščini osnutek zakona za revizijo kazenske odgovornosti tiska in novinarjev. Omenjeni poslanci zahtevajo, da bi kazni prisilnega dela veljala za vse tiste, ki v člankih in komentarjih vplivajo na „demoralizacijo“ francoske armade. Osnutek zahteva, da bi kazenska odgovornost novinarjev, veljavno med vojno, razširila tudi na obdobje miru, ker Francija kljub petletni vojni v Alžiriji, uradno ni v vojnem stanju.

LONDON. — Vrednost naročil sovjetskih podjetij pri britanskih družbah za industrijsko opremo je v zadnjih dveh mesecih dosegla skoraj 40 milijonov funtov sterlingov. To naglo povečanje imajo za znamenje ugodnega razvoja menjava, ki obeta uspešno izpolnitev novega britansko-sovjetskega trgovinskega sporazuma, sklenjenega 24. maja v SZ. Predstavniki britanskih in sovjetskih podjetij se sedaj pogajajo o sklenitvi novih pogodb.

JOHANNESBURG. — Južnoafriška vlada je sklenila, da ne bo upoštevala diplomatskih stikov z neodvisnimi afriškimi deželami. Ta odločitev prav tako velja za Liberijo kakor za mlado republiko Gano. Južnoafriški rasisti ne žele navzočnosti diplomatov črne polti, ki bi ulegli zaradi izredno grobih rasističnih metod priti v stike s prizadeti. Prav tako ne žele spremljati rasistične predpise, s katerimi bi morali zmanjšati ugled belcev v odnosu do domačinov. Južnoafriške oblasti tako praktično negirajo afriško celino, ki je pretežno naseljena s črnopoltnimi prebivalstvom.

KAIRO. — Minister za industrijo Združenega arabskega Emirata Ahi Sikid je izjavil, da je bil sklenjen sporazum, na podlagi katerega bosta dve italijanski družbi zgradili novo luko za natovarjanje in iztovarjanje petroleja v Suez. V tej luki se bosta lahko hkrati zadržala dva tankerja, vsak po 6.500 ton, ki bosta s podvodnim kablom povezana s sušico rafinerijo. Luka naj bi začeli graditi v juliju leta 1961. Stroški bodo po sedanjih cenah znašali 1.641.000 funtov sterlingov, od česar bodo 640.000 funtov sterlingov plačali z dobavami bombaža, ostanek pa v železnih letih.

NEW YORK. — Generalni sekretar Združenih narodov Dag Hammarskjöld je poudaril, da bi bilo po njegovem mnenju najbolje, če bi o sporu med Izraelom in vodstvom Suškega prekopa sklepala mednarodna sodišča v Haagu. Kakor je znano, vodstvo Suškega prekopa ni dovolilo prehoda nekaterim izraelskim ladjam in da so prav zaradi tega neprestani spori med ZAR in Izraelom.

PARIZ. — Francoski minister Debré je zanikal vse govorice o morebitnih političnih pogovorih za prenehanje vojne v Alžiriji. Francija ima po njegovih besedah zakonito pravico, da ostane v Alžiriji, ves svet pa mora razumeti, da je Alžirija za Francijo stvar, ki je najbolj bistvenega pomena. Večina svojih izjav je Debré posvetil dozdajšnemu pozitivnim rezultatom enoletnih ukrepov vlade za tako imenovano pomiritev v Alžiriji. Debré je še dodal, da bodo v kratkem objavili posebno črno listo vseh tistih, ki v Franciji nastopajo proti splošnim narodnim koristim v zvezi z Alžirijo.

RIM. — Lastniki kinematografskih dvoran v večini italijanskih pokrajin so sklenili, da prenehajo s predvajanjem filmov. Ta sklep so začeli izvajati že v torek, zaključili bodo izvajanje 14. junija. Tej akciji se pridružujejo vedno novi lastniki kinematografov. S to akcijo naj bi dosegli zmanjšanje davkov in se rešili krize, ki je v zadnjih letih nastala.

LONDON. — Vodja britanske laburistične stranke Gaitskell je dejal, da afriški narodi upravičeno zahtevajo samostojnost in svobodo in da njihovega gibanja ni več mogoče ustaviti. Izrazil je željo, da bi britanska vlada skušala razumeti in čutili naklonjenost do afriškega nacionalizma.

BONN. — V nekatere gospodarsko manj razvite države bo odpotovala posebna delegacija gospodarskih strokovnjakov iz Zahodne Nemčije, da bo proučila možnosti za povečanje gospodarske pomoči Zahodne Nemčije. Podobne gospodarske skupine iz Zahodne Nemčije se trenutno že nahajajo v ZAR, Afganistanu, Tuniziji, Urugvaj, Indiji Pakistanu in na Filipinih.

BUKAREŠTA. — Rumunski časniki ostro obsojajo izjave izpade sudetskih Nemcev na nedavnih manifestacijah na Dunaju in v drugih avstrijskih mestih. Časniki poudarjajo, da so najvišji avstrijski državni, med njimi tudi kancler Raab, v govorih na teh manifestacijah zavzeli uradno stališče, ki je v očitnem nasprotju s statusom nevtralne države, katerega je Avstrija dobila s podpisom državne pogodbe. Listi pijejo, da tako zadržanje v Avstriji očitno zastruje mednarodno združbo.

WASHINGTON. — Odbor ameriškega senata, ki se ukvarja z vprašanji vesoljskih raziskav, je odobril zahtevo predsednika Eisenhowerja, naj dabi nacionalna uprava za aeronavtilo in vesoljstvo na razpolago nekaj več kot 485 milijonov dolarjev. To vsota bodo porabili za uresničenje programa v enoletnem obdobju, ki se začne 1. julija. Od te vsote je okoli 5 milijonov določenih za zgraditev centra, ki se bo ukvarjal z raziskovanjem goriva z veliko energijo.

Akademija Državne realne gimnazije za Slovence

Slovenska gimnazija je dokazala

da živi in je sposobna še nadalje uspešno delovati

Pred dvema letoma je bila v Celovcu ustanovljena Državna realna gimnazija za Slovence in takoj se je pričel pouk na najmlajši srednji šoli v državi v prvih treh razredih, ki so bili močno zasedeni. V letošnjem šolskem letu se vrši pouk že v štirih razredih, kjer je skupno 135 dijakov in dijakinj. Vse delo na šoli je doslej potekalo mirno in za široko javnost neopazno. V soboto in nedeljo pa so se dijaki in dijakinje skupno s svojimi profesorji — vzgojitelji — prvič predstavili širši javnosti v dveh slavnostnih akademijah.

Uvodoma je mešani dijaški zbor zapel državno himno. Nato je spregovoril ravnatelj dr. Joško Tischler. Med častnimi gosti je na sobotni prireditvi posebej pozdravil deželnega šolskega nadzornika za srednje šole dr. Arnolda, ravnatelja dvornega svetnika dr. Lorenza kot gospodarja šole, kjer se trenutno nahaja slovenska gimnazija, in jugoslovanskega generalnega konzula v Celovcu Borisa Trampuža ter druge zastopnike (Deželni glavar Ferdinand Wedenig je bil odsoten, ker se nahaja na dopustu, značilno pa je, da tudi škofa osebno ni bilo). Posebej je pozdravil tudi starše in jim zahvalil za zaupanje, da so izročili svoje hčere in sinove v vzgojo na novi srednji šoli. Dr. Tischler je v svojem pozdravnem nagovoru naglasil, da gimnazija uspešno deluje in da pridobiva na svojem

nivoju. Profesorji na šoli se trudijo, da nudijo mladini čim več znanja in jih razen tega pripravljajo za splošno uveljavljanje v življenju, kar, kot je poudaril govornik, potrjuje tudi pestri program akademije. Dr. Tischler je tudi sporočil, da bo šola dobila na razpolago lastno športno igrišče (upamo, da kmalu tudi lastno šolsko poslopje), kar bo za delo šole velikega pomena.

Po pozdravnem nagovoru se je pred publiko začel odvijati pester program. V pisanem zaporedju so dijaki peli, recitali, plesali in telovadili. V nemškem in slovenskem jeziku so nastopali tako mešani, deški, dekliški in moški zbori in z ubranim petjem navduševali občinstvo. Pa tudi recitali so dijaki in dijakinje enako dobro v nemškem in slovenskem jeziku ter dokazali, da so sposobni naučiti se obeh deželnih jezikov enako dobro. Veliko dopadenja je našlo tudi rajanje mladih deklet, ki so prinašale narodne plese, spletene v venček. Posebno pozornost so vzbudili fantje s parterno telovadbo, ki je bila poživljena s šaljivimi vložki. Moramo reči, da so dijaki pri svojih izvajanjih pokazali izredno spretnost in za marsikoga je bila njihova gibčnost skoraj neverjetna.

Za zaključek so dijaki in dijakinje v močnem mešanem zboru zapeli Prešernovo „Zdravico“, ki izraža vse naše težnje po prijateljskem sožitju in želje, da „ne vrag, le sosed bo mejak“, kar budi upanje, da bodo spregledali svoje zablode tudi tisti, ki še vedno gojijo nestrpnost do drugih narodov. Ves program je potekal zelo pestro, za povezavo med posameznimi točkami je skrbel prof. Franc Inzko.

Izredno okusno pripravljena razstava risb in ročnih del fantov in deklet, ki jo je pripravil dipl. arh. Janez Oswald, je jasen dokaz, da so dijaki tudi na tem področju v spretnih rokah. K prvemu nastopu Državne realne gimnazije za Slovence, ki je brez dvoma zgodovinskega pomena v borbi za naše pravice, lahko samo čestitamo in želimo še nadaljnjih uspehov. Na žalost pa smo morali pri vsem prizadevanju, ki je brez dvoma rodilo lepe sadove, ugotoviti

tudi nekaj tiste ožine, ki vse preveč spominja na preteklost in omejuje sodobno gledanje na življenjsko stvarnost.

In še to bi povedali: Vedno smo želeli, da dobimo lastno dvojezično gimnazijo — pri tej zahtevi bomo koroški Slovenci slej ko prej vztrajali — vendar tej naši želji ni bilo ugodeno, marveč je bila ustanovljena zgolj slovenska gimnazija. Kljub temu je gimnazija doslej, posebno pa še z uspešno akademijo dokazala, da živi in da je sposobna živeti ter vzgajati mladino, naraščaj inteligence, ki se bo lahko vključil v življenje v naši državi. Dijaki so s svojimi izvajanji v nemškem in slovenskem jeziku dokazali, da oba jezika odlično obvladajo in ju znajo tudi pravilno uporabljati, kar je pri nas bistvenega pomena. Želeti bi bilo, da bi se končno tudi pristojne oblasti zavedale, da je dvojezičnost pri nas življenjska nujnost in da je v smislu te nujnosti treba urediti tudi šolstvo in tako vzgajati mladino v ljudi, ki bodo znali spoštovati tudi druge narode. Državna realna gimnazija za Slovence brez dvoma v tem smislu daje zgled, saj sta na slavnostni akademiji bila deželna jezika enako upoštevana, kar so priznali tudi nemški listi kot gesto tolerance. Naša druga želja, odnosno zahteva pa gre po lastnem poslopju za našo gimnazijo, kjer bo omogočen tudi dopoldanski pouk, kar bo delo na naši srednji šoli močno olajšalo in zagotovilo še bolj uspešen razvoj.

Cvetko Golar — 80-letnik

Pred kratkim je obhajal svoj 80-letni življenjski jubilej slovenski pisatelj in pesnik Cvetko Golar, rojen v Gostecih pri Sorri, zdaj pa živi v Ljutomeru, kjer se bavi s kmetijstvom. To je zanj značilno, saj je bil vedno tesno povezan z domačo zemljo tako po svoji naravi kakor tudi po svojih delih; zato mu upravičeno pravijo pesnik narave, domače zemlje in veselega življenja.

Njegovo delo je obširno in mnogostransko ter obsega vrsto pesniških zbirk, precej novel in povesti, pa tudi nekaj dramatskih del. Najbolj znane so pesniške zbirke „Pisano polje“, „Rožni grm“, „Poletno klasje“, „Njiva zori“ in „Veseli svatje“, njegovi pripovedni spisi so poleg drugih izšli v knjigah „Bratje in sestre v Gospodu“, „Kmečke povesti“ in „Pastirjeva nevesta“, dočim se je kot dramatik predstavil z naslednjimi naturalistično pisanimi dramami: Vdova Rožinka, Zapeljivka, Dekle z rožmarinom, Dve nevesti in Ples v Trnovem. Pa tudi za mladino je napisal vrsto knjig, tako „Bob za mladi zob“, „Razposajenci“ in druge.

Ob njegovi 80-letnici so v Ljutomeru priredili slavnostno akademijo, kjer so mu domača kulturna društva poklonila spominska darila, Društvo slovenskih književnikov pa je jubilaru izročilo simbolično darilo — zlato pero. Golarja so počastili tudi v Ljubljani, kjer je na slavnostni prireditvi o njegovem delu govoril Fran Albreht, književnik Beno Zupančič pa je izročil jubilaru nagrado Sveta za prosveto in kulturo ter Društva književnikov Slovenije.

Festival jugoslovanske poezije

Dne 3. julija se bo v Beogradu pričel 3. festival jugoslovanske poezije, katerega namen je, da še močneje približa sodobno poezijo najširšemu krogu delovnih ljudi in mladine ter vzpostavi čim tesnejši stik s posameznimi jugoslovanskimi pesniki. Na prireditvi bo sodelovalo okrog 150 pesnikov in drugih literarnih strokovnjakov iz vse države. V okviru festivala bodo priredili vrsto nastopov po podjetjih, na avtomobilski cesti ter v številnih mestih Srbije in Makedonije, zaključna prireditev pa bo v Ohridu.

Ljubljanski slavisti na Koroškem

Z lepim velikim avtobusom (izdelek tovarne avtomobilov v Mariboru, ki so ga občudovali povsod, kamor je pripeljal) je prišla prejšnji teden na izlet po Koroškem skupina ljubljanskih slavistov pod vodstvom ge. prof. Marje Boršnikove. Med svojim tridnevним bivanjem so študentje ljubljanske univerze ogledali nekaj zanimivosti na južnem Koroškem, posebno še tiste kraje, ki so znani iz narodne in slovstvene zgodovine.

Tako so videli široko Podjuno (kratko so se ustavili tudi ob partizanskem grobišču v Št. Rupertu pri Velikovcu, kjer ostanki razstreljenega spomenika še vedno pričajo o nestrpnosti nepoboljšljivih nacionalistov in nacistov) ter se po Rožu peljali do Janičevega doma v Lešah pri Št. Jakobu, na povratku v Celovec pa so z Gur uživali krasni razgled na dolino Drave. Bili so tudi pri Gospej Sveti, videli so Gosposvetsko polje z Vojvodskim prestolom ter se s prelepe razgledne točke na Visoki Ostrovi navduševali ob pestro pobarvani koroški pokrajini. Čudovit pogled na deželo jezer in gora se jim je nudil z razglednega stolpa na Piramidi,

kamor so dospeli mimo Sekire z modernim hotelom Korotan, dalje pa je šlo mimo Otoka, (tukaj je nastal eden izmed Brižinskih spomenikov), Dol in Vrbe do Podravelj, kjer so obiskali slovensko kmetijsko šolo. In še kratek obisk v Zili, v domovini Matije Majarja, Urbana Jarnika ter Grafenauerjev.

Samo tri dni je trajal izlet ljubljanskih slavistov, vendar so videli precejšen del naše lepe zemlje. Občudovali so njene naravne lepote, videli so kraje, ki so jim znani iz zgodovine ter spoznali so ljudi, ki govorijo isti slovenski jezik kot po vseh slovenskih pokrajinah, ljudi, ki čuvajo in branijo svoj materin jezik, svojo narodnost in svoje običaje. Zagotavljali so, da trenutkov, ki so jih preživeli med nami, ne bodo pozabili in bodo le še bolj ljubili Koroško in slovenskega koroškega človeka. In kako bi ta svoja čustva bolje izrazili kot s pesmijo? Zato se je med njihovim bivanjem na Koroškem pogosto oglasila slovenska umetna in posebno narodna pesem, ista pesem, ki jo tako radi prepevamo tudi koroški Slovenci.

840 milijonov nepismenih na svetu

Po statističnih podatkih UNESCO imamo danes na svetu še 840 milijonov ljudi, starejših od 10 let, ki so nepismeni in nimajo niti najosnovnejše šolske izobrazbe. Od tega števila je 700 milijonov odraslih. Kljub temu, da je minilo 30 let od predvojne ankete o nepismenosti, ki so jo izvršili leta 1929, se absolutno število nepismenih ni zmanjšalo, ker je tudi tedaj znašalo 840 milijonov. Spričo okoliščine pa, da je število prebivalstva sveta od tedaj naraslo za nad pol milijarde, znaša relativno zmanjšanje nepismenosti v tem razdobju 18 odstotkov.

Največji uspeh v borbi proti nepismenosti je dosegla Sovjetska zveza. V tej ogromni deželi je bilo pred Oktobrsko revolucijo 75 odstotkov moških in žensk, ki niso znali niti čitati niti pisati, danes pa je le 3,9 odstotka nepismenih moških in 16,6 odstotkov nepismenih žena. Smatrajo, da imajo v SZ še okrog 28 milijonov nepismenih, kar predstavlja 7 do 9 odstotkov od skupnega števila prebivalstva.

V Afriki imajo od 98 do 104 milijone prebivalcev, ali okrog 80 do 85 odstotkov, ki so nepismeni, medtem ko znaša število nepismenih v Aziji 510 do 550 milijonov. Vsak drugi prebivalec Brazilije ne zna pisati, a v Indiji je pismen le vsak peti prebivalec.

V ZDA imajo okrog 4 milijone ali 3,2 odstotka nepismenih, v Franciji 3,3 odst., v Belgiji 3 odst., v Italiji 14 odst., v Španiji 20 odst., na Portugalskem pa 44 odst. nepismenih. V Grčiji imajo 39 odst. nepismenih žena in 12 odst. nepismenih moških, v Turčiji pa kar 83 odst. nepismenih žena in 52 odst. nepismenih moških.

Letošnje nagrade dunajske akademije znanosti

V navzočnosti zveznega prezidenta dr. Schärfa je predsednik Avstrijske akademije znanosti dvorni svetnik prof. dr. Meister obrazložil podelitev letošnjih nagrad akademije. Hartlova nagrada v višini 30.000 šilingov je bila podeljena profesorju klasične filologije na dunajski univerzi dr. Leskyju. Dr. Erna Schmidt-Uberreiter je prejela častno nagrado tako imenovane Sonnleitner-ustanove v višini 20.000 šil. Kuschentzeva nagrada je bila priznana docentu dipl. ing. dr. Friedrichu Brandstätterju (Dunaj). Preglovo nagrado je prejel docent dr. Gerald Kainz, Wegscheiderjevo nagrado pa docent dr. Karl Schlögl.

III. mednarodna grafična razstava v Ljubljani

V navzočnosti številnih zastopnikov političnega in kulturnega življenja Slovenije in Jugoslavije ter diplomatskih predstavnikov Belgije, Francije, Indije, Italije, Kanade, Mehike, Poljske, Velike Britanije, Zahodne Nemčije in Združenih držav Amerike je bila v Moderni galeriji v Ljubljani slovesno odprta III. mednarodna grafična razstava, na kateri sodelujejo s svojimi deli umetniki iz 32 držav.

Predsednik okrajnega ljudskega odbora Ljubljana dr. Marijan Dermasija je v svojem otvoritvenem govoru poudaril, da take prireditve neposredno prispevajo k ustvarjanju čim boljših pogojev za boljše poznavanje in razumevanje ter sodelovanje med narodi. Ravnatelj Moderne galerije Zoran Kržišnik je navedel splošne podatke o letošnji razstavi, član mednarodne žirije Anglež Peter Floud pa je prebral uradni zapisnik o ocenitvi 793 poslanih del ter o podelitvi nagrad.

Nagrada zveznega izvršnega sveta FLR

Jugoslavije v višini 300.000 din je bila priznana Pierru Soulagesu (Francija), nagrada izvršnega sveta LR Slovenije (250.000 din) pa tržaškemu Slovincu Lojzetu Spacalu. Nagrado okrajnega odbora Ljubljana v višini 200.000 din je prejel Ceri Richards (Velika Britanija), nagrado komisije za kulturne stike s tujino FLRJ (150.000 din) Bertil Lundberg (Švedska), nagrado Sveta za kulturo in znanost LR Hrvatske (100.000 din) Stanislav Wojtowicz (Poljska), nagrado Sveta za kulturo in prosveto LR Slovenije (100.000 din) Jugoslovan Albert Kinerl, nagrado Moderne galerije (100.000 din) Mitsuo Kano (Japonska), nagrado Turistične zveze Jugoslavije (100.000 din) pa Andrew Stasik (ZDA). Med ostalimi nagrajenci je tudi slovenski grafik France Mihelič.

Ljubljanski grafični bienale, nad katerim je tudi letos prevzel pokroviteljstvo predsednik FLRJ maršal Tito, dobiva vedno večji mednarodni pomen in ugled na področju grafične umetnosti v svetu.

Revija pevskih zborov Slovenije

21 najboljših amaterskih pevskih zborov iz vseh delov Slovenije je v nedeljo nastopilo na veliki pevski prireditvi v Kranju. Sodelovalo je 9 moških, 8 mešanih in 4 ženski pevski zbori iz naslednjih krajev: Kranj, Laško, Maribor, Hrastnik, Novo mesto, Ptuj, Celje, Trbovlje, Ljubljana, Javornik-Koroška Bela, Jesenice, Žirovnica, Nova Gorica ter Učiteljski pevski zbor Slovenije.

Revija pevskih zborov je bila hkrati letni obračun dela ter pregled današnjega stanja v amaterskem zborovskem gibanju v Sloveniji. Pokazalo se je, da se je povprečna raven teh zborov od lanskega leta, ko so priredili podobno revijo v republiškem merilu, znatno dvignila. Nastopali so, kakor že povedano, najboljši zbo-

ri, ki so bili posebej izbrani, zato je razumljivo, da so bili precej izenačeni. Poseben napredek se je pokazal v večjem znanju dirigentov, v ansambelski tehniki, pa tudi v zvoku skupin. Take uspehe so mogli doseči le s trajnim vežbanjem, velika zasluga pa gre tudi sistematičnemu zborovsko-prosvetnemu delu na zborovodskih tečajih.

Ob priložnosti revije je bilo v Kranju tudi posvetovanje, na katerem so podali ideološko in strokovno razčlenbo rezultatov na prireditvi ter obravnavali pereče probleme amaterskega zborovskega gibanja. Pevski zbori sami pa so imeli priložnost, da so navezali odnosno obnovili medsebojne stike ter prejeli mnogo novih pobud za nadaljnje delo.

Obisk bilčovskih prosvetašev v Št. Janžu v Rožu

Minulo soboto zvečer smo imeli v Št. Janžu prijeten in priskrben obisk. Obiskali so nas prosvetaši bratskega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ iz Bilčova. Igralska družina in pevski kvartet sta nam podarila lep umetniški in kulturni užitek ter nam priredila nad vse prijeten večer.

Igralska družina SPD „Bilka“ je uprizorila v gostilni pri Tišlerju igrano „Večje“. Slišali smo že, da so igralci in igralka to igrano igrali že doma z najboljšim uspehom. V soboto zvečer pa smo se sami prepričali, da je res tako, ker igrali so odlično in le malokdaj imamo priložnost, videti in slišati na naših podeželskih odrih tako dovršeno igranje. Reči moramo, da je režiserju uspelo izoblikovati igralce in igralka tako, da so igrano podali življenjsko in naravno-neprisiljeno. V posameznih prizorih nas je zadovoljilo dobro zadetje raznolikih značajev nastopajočih oseb, jezika, kretanj in vse, kar spada k dobremu igranju. SPD „Bilka“ se lahko ponaša, da ima spretnega režiserja in izvršne igralske talente, predvsem pa, da ima igralska družina veselje do odrske ustvarjalnosti. Zaradi tega moremo SPD „Bilka“ samo čestitati z željo, da bi bila njihova požrtvovalnost močan

in mikaven zgled tudi drugim društvom v naših krajih, ker tudi drugod ne manjka nadarjene mladine.

Prav tako je vse navzoče prijetno presenetil in zadovoljil odlični pevski kvartet s svojimi posrečeno dobro zapetimi domačimi pevskimi vložki. Igralska družina in pevski kvartet sta žela za dobro izveden spored zaslužen priznanje hvaležnega občinstva, ki je zasedlo Tišlerjevo dvorano. Član

bilčovskega prosvetnega društva nas je razvedril še s humoristično recitacijo o starih „cijlih“.

Po prijetnem doživetju, ki ga je nudila prireditelj, smo se z gosti iz Bilčova še dalje časa zadržali v prosti in neprisiljeni družabnosti. V pozni nočni uri smo se šele razhajali. Dragim gostom iz Bilčova se za njihov obisk in gostovanje srčno zahvaljujemo in kličemo: na skorajšnje svidenje!

STARŠI!

Če imate ali pa boste imeli jeseni svojega sina v gimnaziji, na trgovski šoli ali akademiji, na učiteljski, na obrtni ali glavni šoli v Celovcu, **prav gotovo želite**

- da bi bil vaš dijak in učenec med šolskim letom v dobri oskrbi ter pod odgovornim in skrbnim nadzorstvom,
- da bi se redno in marljivo učil,
- da bi telesno, umsko in duševno dobro uspeval,
- da bi se oblikoval v značajnega, samostojnega in za sodobno življenje razgledanega mladeniča,
- da bi ostal zvest izročilu svojih staršev in svojemu slovenskemu ljudstvu.

Te vzgojne cilje si je zastavila Slovenska prosvetna zveza v svojem Dijaškem domu v Celovcu. Zato vabimo vse starše, ki so jim urejeno življenje, redno učenje in sodobna vzgoja njihove študirajoče mladine pri srcu, da oskrbo svojih dijakov in učencev zapajo Dijaškemu domu SPZ.

Starši, prijavite svojega dijaka oz. učenca čimprej, po možnosti še pred koncem tekočega šolskega leta. Mesečna vzdrževalnina v Dijaškem domu SPZ je splošno zmogljiva, v upoštevanja vrednih primerih gospodarske šibkosti ali socialne stiske staršev pa je možno tudi primerno znižanje stroškov. Podrobna pojasnila lahko dobite pismeno ali pa vsak dan od 8. do 10. ure osebno pri upravniku Doma.

Prošnje za sprejem pošiljajte na naslov: Franjo Ogris, upravnik Dijaškega doma SPZ, Celovec-Klagenfurt, Tarviserstrasse 16/1.

Streleške tekme pri Kosmu nad Pliberkom

V bližini Pliberka, v začetku kraja Borovje je nekoliko v višini kmetija pri Kosmu. Pred leti je bila v hiši tudi gostilna. Pliberčani so jo v nedeljskih popoldnevih in ob poletnih večerih prav radi obiskovali. Bil je čas, ko ni bilo toliko motoriziranega prometa ter so položno pot h Kosmu izkoriščali kot prijeten izprehod in kratek izlet. Stavba je bila preprosta kmečka hiša. V zadnjih letih pa so jo prenovili in prezidali ter pravijo, da bodo v doglednem času spet odprli gostilno. Mnogo je namreč ljudi, ki se na prazniški dan radi odlegnejo mestnemu cestnemu hrupu in vrvežu, ker lega pri Kosmu je prijetna, hiša je obdana z valujočimi žitnimi posevki, zelenimi tratami in šumečimi temnimi gozdovi.

Minulo soboto popoldne in v nedeljo ves dan pa je bilo pri Kosmu živahno življenje in vrvenje. Pliberško lovsko okrožje je namreč priredilo streleške tekme, ki so trajale v soboto od 13. do 20. ure in v nedeljo od 8. do 17. ure. Lovci iz okoliških občin so se udeležili tekmovanja v zelo obilnem številu. Poskusili so pokazati svoje spretnosti pri streljanju v medsebojnem tekmovanju, spretnosti, ki je pogosto odvisna tudi od naključja in sreče, kar se pri lovcih često dogaja. Na streleške tekme so povabili tudi Lovsko družino iz Mežice, ki je pa, ni bilo kar so mnogi obžalovali.

Prireditelj je potokeval v tovariškem lovskem vzdušju. Pravi lovci gojijo med seboj odkrito prijateljstvo, ker družijo jih ljubezen do narave in divjadi, ki je ne ubijajo nesmiselno, temveč jo skušajo vzdrževati na smotrni in znosni višini. Kdor ljubi naravo, ljubi tudi vse lepo in dobro v človeku ter svojem bližnjem. Kakor so lovci med seboj prijatelji, tako naj bodo tudi dobri z vsemi ljudmi. Človek se čudi, ko pride v družbo lovcev, koliko si imajo povedati o svojih lovskih dogodivščinah, kjer deluje tudi bujna fantazija in pogosto pride do veljave prislovice: lovska latinščina. Navada je, da se lovci, ko zaključijo svoje pogonske love, na večer na „prazi“ še vedno radi zadržujejo v neprisiljeni družabnosti, pri kateri šal in dovtipov ne manjka.

V tako prijetnem vzdušju so lovci preživeli tudi sobotno popoldne in vso nedeljo. Na popoldanski „gozdni slavnosti“ z godbo in plesom na prostem se jim je pridružilo mnogo drugega prebivalstva iz vse okolice. Mešana družba je bila, ljudje različnih naziranj in mišljenja. Toda nekje naj bo vedno možnost in pozorišče, da se strasti krotijo ter so vsi enaki, ljudje s sličnimi vsakdanjimi skrbmi in težavami. Na prireditvi so ljudje govorili vseprek, slovensko in nemško, nihče pa se zaradi tega ni spotikal, kar je bil lep dokaz, da je ob dobri volji in narodni strpnosti mogoče lepo medsebojno sožitje. Če lovci poleg svojega koristnega športa zasledujejo tudi cilj, da izločujejo narodnostno mržnjo in nestrpnost, potem je vloga lovcev še mnogo plemenitejša.

Vrbsko jezero je zahtevalo prvo letošnjo žrtev

Minulo nedeljo se je pri Otoku ob Vrbskem jezeru primerila tragična nesreča. Iz Graza je prispela na Otok izletniška skupina. Mladi ljudje so hoteli tekmo poskakati v vodo ter se kopati in plavati. Potovalni vodja je še svaril izletnike, naj se ne podajo prej v jezero, dokler se dodobra ne ohladijo, ker je bila voda primeroma zelo mrzla.

Nekaj mladih ljudi, med temi 19-letni namščeneč Günter Steininger, pa se je vendarle šlo kopati. Od obrežja so hoteli preplavati do cerkve. Okoli 30 metrov od obrežja je Steininger nenadoma dvignil roke kvišku in zdrknil pod vodno gladino. Ostali so kričali na pomoč in kmalu je več plavačev podvzelo reševalno akcijo. Alarmirali so tudi požarno brambo v Ribnici in celovško poklicno požarno brambo. Po napor-nem delu so Steiningerjevo truplo, ki je ležalo kakih 12 metrov globoko na dnu jezera, spravili na suho. Zdravnik dr. Tratnig je ugotovil, da je smrt nastopila zaradi srčne kapi.

OBVESTILO STARŠEM

Prijave otrok na letovanje ob Jadranu

Kakor ste brali že v prejšnji številki Slovenskega vestnika, organizira Zveza slovenskih organizacij tudi letos počitniško letovanje slovensko govorečih otrok ob jugoslovanskem Jadranu. Letovanje je predvideno v dveh izmenah po 50 otrok in sicer za prvo skupino od 23. julija do 12. avgusta, za drugo pa od 14. avgusta do 4. septembra. Za letovanje je določen nov, lepo urejen počitniški dom v Savudriji na meji Slovenskega Primorja.

Starši, ki želijo prijaviti svoje otroke na letovanje, naj vložijo za sprejem pismeno prošnjo s priporočilom krajevne slovenske prosvetne ali zadržne organizacije. Za letovanje pridejo v poštev otroci v starosti od 8 do 14 let.

Prošnji s priporočilom je treba priložiti naslednje podatke:

1. Ime, poklic in naslov staršev,
2. ime otroka in njegove rojstne podatke,
3. če je otrok že kdaj bil v koloniji in kolikokrat.

Poleg tega je treba prošnji priložiti osebno izkaznico otroka s sliko, ki jo izstavi pristojno okrajno glavarstvo, nadalje zdravniško spričevalo ter vplačati režijski prispevek v znesku 120 šilingov.

Termin za vlaganje prijavnih prošenj je določen do 10. julija 1959.

Starši lahko navedejo v prošnji tudi željo, s katero skupino bi radi poslali svoje otroke na letovanje, željo, ki se bo po možnosti upoštevala.

Starše, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bomo po končanem prijavnem terminu pismeno obvestili ter jim sporočili nadaljnja potrebna navodila.

Ne zamudite prijavnega roka ter pravočasno pošljite prošnje in prijave na naslov:

**Zveza slovenskih organizacij
Celovec — Klagenfurt
Gasometergasse 10**

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

V nedeljo, dne 14. junija 1959, ob 15.00 uri:

Žitara vas: Igra

„TRJE TIČKI“

s peljem v Prosvetnem domu. Prireditelj bo Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi.

*

V nedeljo, dne 21. junija 1959, ob 14.30 uri:

Borovlje:

VELIKI PEVSKI KONCERT

združenih moških in mešanih zborov v kinu dvorani. Na koncertu bo nastopilo 150 pevcev in pevk.

Zagotovite si vstopnice za koncert! V predprodaji jih dobite pri SPD v Rožu in na Gurah, v trafikli Outscher v Borovljah in v knji-garni Naša knjiga v Celovcu.

Vabimo v obeh krajih k številni udeležbi!

Razne vesti iz Koroške

Minula nedelja je bila sončna in topla, nedelja, kakršnih v maju skoraj nismo bili deležni. Ni čudo, da je v poletni toploti veliko ljudi obiskalo celovško obrežno kopališče na Vrbskem jezeru. Ugotovili so lepo število okoli 9000 kopalnih gostov. Primerili sta se tudi dve manjši nezgodi, pri katerih je Rdeči križ nudil potrebno pomoč.

V kurilnici za lokomotive na postaji v Sinči vasi zaposleni železničar Jožef Gregorič se je v ponedeljek hudo ponesrečil. Sklopna cev s težkim priklopom ga je zadela na glavo, pri čemer mu je pretrgalo možgane in prizadejalo tudi druge poškodbe. Ponesrečenega železničarja so prepe-ljali v bolnišnico za nezgode v Celovec.

KOLEDAR

Petek, 12. junij: Janez
Sobota, 13. junij: Anton P.
Nedelja, 14. junij: Bazilij
Ponedeljek, 15. junij: Vid
Torek, 16. junij: Frančišek
Sreda, 17. junij: Adolf
Četrtek, 18. junij: Efre

Gibanje prebivalstva na Koroškem

Deželni statistični urad navaja, da se je prebivalstvo Koroške od leta 1951 do 1957 pomnožilo za okoli 11.000 oseb. To se pravi, da je Koroška štela 1. junija 1951, ko je bilo zadnje ljudsko štetje, 474.764 prebivalcev, dne 10. oktobra 1957 po letnem seznamu stanja oseb pa 485.767.

Med tem časom se je rodilo 68.990 Korošcev, umrlo jih je pa 32.250. Prebitek rojstev znaša tedaj 33.740 oseb, to je letno 4820 ali 10,2 na tisoč prebivalcev. Število rojstev 20,8 na tisoč prebivalcev v letih 1951 do 1957 je relativno visoko. Da prebivalstvo pri takšnem rojstvenem prebitku ni bolj naraslo, je pripisati pojačenemu odseljivanju. V navadnem času se je 19.524 oseb več odselilo, kakor pa priselilo.

Iz statistike po okrajih je razvidno, da se je število prebivalstva znižalo v okrajih Šmohor in Št. Vid ob Glini. V okraju Celovec-dežela izkazuje vsi sodni okraji selitveno zgubo, to se pravi, da se je več oseb odselilo kot priselilo. Selitveno zgubo izkazuje tudi okraj Beljak, posebno v sodnem okraju Paternion, močnejše izseljevanje pa ugotavljajo tudi v sodnem okraju Rožek. V okraju Velikovec je odseljivanje nadpovprečno visoko v sodnih okrajih Pliberk in Velikovec, zaradi tega pada v teh sodnih okrajih število prebivalstva, dočim se je v sodnih okrajih Dobrla vas in Železna Kapla pomnožilo za 6,9 oziroma 4,3 odstotka.

Globasnica

V Podronju pri Globasnici je 74-letno užitkarico Matildo Greiner zadela huda nesreča. Paposlena je bila pri spravljanju sena na travniku. Kmetica Ana Greiner je grabila seno z grabljami na konjsko vprego. Konj, ki je vlekel grablje, se je nenadoma splašil in zdirjal po travniku. Kmetica je padla na tla in ostala na srečo nepoškodovana, pač pa so grablje zadele Matildo, pri čemer se je močno poškodovala na obeh nogah.

Obirska

Na cesti od Obirske v smeri proti Železni Kapli se je primerila nevarna prometna nesreča. Osební avtomobil, ki ga je šofiral obratni vodja Heinz Kölke iz Berlina, je v soteski izpodneslo, da se je zakotalil preko cestne brežine. Šofer je ostal nepoškodovan, njegova 47-letna žena Gertrude pa se je hudo poškodovala. Ponesrečeno ženo so prepeljali v deželno bolnišnico v Celovec.

Sele

Tudi na Bajtiški cesti se večkrat pripetijo prometne nesreče. Preteklo nedeljo se je tu z motornim kolesom peljal gozdni delavec Janez Kelih iz Frajbaci, na spremnem sedežu pa je sedel gozdni delavec Marko Oraže, prav tako iz navedene vasi. Iz neznanega vzroka sta se prevrgla in strmoglavila na cesto, pri čemer sta odnesla številne rane na glavi in pretres možganov.

Svoj domek je imel črček. Velik ni bil in svedel tudi ne, a bil je tak, da je lahko v miru živel v njem. Ko se je spuščal prvi mrak na zemljo, je sedel črček na pragu in igral na svoje ljubljene gosli. Lep se mu je zdel domek in k srcu mu je zrasla dolina, ki ga je polna rož in metuljev pozdravljala iz dneva v dan...

A prišlo je drugače. Nekega dne je črčku nenadoma zbolelo srce. Zgodilo pa se je tako.

Jate ptic so letale nad njegovim domom na jug. Še nikoli jih ni videl tako leteti. In bilo mu je tako, ko da mu ptice kljuvajo srce in mu ga odnašajo seboj, s seboj na jug...

Takrat mu je postal dom pusta, temna ječa. Dolina, ki jo je vsak večer gledal s svojega praga, grda dežela. Strune na njegovih goslih so žalostno umolknele...

Tako otožnega ga je našel nekega večera boter jež. Črček mu je potožil, zakaj mu je zbolelo srce.

„V kraj bi rad, kjer bi bil spet vesel svojega doma in bi mi bila dolina kot dobra mati. Le takrat bi mi gosli zapele kot nekoč...“

Oj, boter jež pa je že križem kračem prehodil svet. Taki pa marsikaj vedo. Več kot tisti, ki svoje življenje presedijo doma za pečjo. Zato je lahko odgovoril črčku:

„Je tak kraj na svetu, ti mali nestrpnež z bolnim srcem... O, je, je...“

„Pelji me tja!“ je radostno vzkliknil črček.

Boter pa je malo pomolčal, se počelge-tal po nosu in nato dejal modro:

„Hm, hm, da! Pot do tistega kraja je dolga in težavna. Malokdo zagleda ta kraj živ in zdrav... Hm, hm, da!“

„Pa čeprav!“ je bil črček trmast in nestrpen. „Pelji me od tod, boter jež, pelji, drugače bom umrl od hrepenenja po tistem srečnem kraju...“

Boter jež je tedaj spoznal, da bo črčku moral pomagati. Vedel je, da se od prevelikega hrepenenja res lahko umre. Še zadnjič mu je stari lišček pripovedoval, da mu je sin umrl v kletki. Da, od hrepenenja po svobodi...

Preden pa sta se odpravila na pot, je boter jež vzel iz svoje torbe čudno mazilo. Z njim je črčku namazal oči.

„Oslepel sem, boter!“ je zavpil črček.

„Hm, hm, da! Seveda si oslepel,“ je rekel boter jež. „Pomni, dragi moj črček! Kraj sreče iščemo slepi. Hm, da, slepi! Zato smo ga tembolj veseli, ko ga zagledamo...“

Šla sta.

Pot je bila res dolga in naporna. Ni bilo dolgo, že sta zašla na kamnito cesto. Kamenje je bilo ostro, tako ostro ko steklene črepinje. Črčku so krvavele noge.

Leopold Suhodolčan:

Črček

Toda glej! Kamenje se je kmalu spreminilo v komaj prehodno močvirje. Do nosu jima je segalo močvirsko blato. Črček se je stokaje premikal. Že se je začel kesati, da je zapustil dom.

Tedaj je bilo močvirja konec, poti pa še ne. Vodila ju je skozi deželo strašne vročine. Črčku se je zdelo, da mu gori zemlja pod nogami, od obeh strani da ga oblizuje ogenj in še z neba da se mu usiplje na glavo. Skoraj mrtv je hodil za botrom ježem. Le zakaj sem šel od doma, mu je kljuvalo v srcu, v tistem srcu, ki je bilo doma še bolno od hrepenenja...

„Lačen sem, lačen!“ je zastokal črček.

„Še mesec dni pa boš spet jedel,“ mu je odgovoril boter jež.

Črček se je od slabosti opotekel.

„Da bi bil doma! Da bi bil doma!“ je stokalo njegovo drobno srce.

Ali ni čudno to srce? Doma mu je hrepenelo po daljnem kraju. Toda zdaj stoče za domom, ko je v daljnem kraju. Kar je res: srcu je najteže ustreči!

Končno se je boter jež le ustavil. Z no-

vim čudežnim mazilom je zbrisal s črčkovih oči slepoto.

In črček je zagledal čudovito dolino. Take še ni videl, kar živi. In rekel si je:

„Ni mi žal muk, da sem jo spoznal. Hvala, boter jež, da si me pripeljal v kraj sreče... Tisočkrat hvala!“

A glej!

Črček je nenadoma navdušeno zaklical: „Saj sem vendar spet doma!“

„Da, črček, spet si doma,“ je dejal boter. „Slepega sem te vodil po svetu. Tako sem te v krogu spet pripeljal v tvoj domači kraj...“

„Tam je moj domek!“ je zavriskal črček in poskočil visoko v zrak. Še prav takšen je bil kot nekoč, toda črčku se je zdelo, da je zdaj tisočkrat lepši.

„Prehoditi si moral trnovo pot, da si to spoznal dragi črček,“ je modroval boter jež.

Črček pa je že stekel k svojemu domu. Kmalu nato ga je boter čul, kako je ves srečen igral na svoje gosli.

Tako lepo je igral, da je še stari boter jež potočil solzo sreče...

R. M. de Angelis:

Potrpežljivi vol

Kuščarica je ležala na robu velike ceste. Docela jo je omamilo pekoče sonce. Po cesti je pripeljal voz in njegovo težko kolo je kuščarici odsekalo rep. Skoraj ponorela je začela, brez cilja, švigati sem in tja.

„Zakaj se obnašaš tako neumno?“ jo je vprašal v voz vprežen vol. „Ali misliš, da boš tako dobila nazaj svoj izgubljeni rep?“

„Ne, ne mislim, da bom dobila nazaj svoj rep. Toda tako hudo me boli, da ne morem biti pri miru,“ je skoraj omotično siknila kuščarica.

„Mene poglej,“ ji je dejal vol in pokazal na rane, iz katerih so brenciji kar naprej sesali kri.

„Toda ti imaš rep in jih lahko odženeš...“ je dejala kuščarica.

„Draga moja, kar potolaži se! Poglej... Prav nič se ne boje udarcev mojega repa. In če zdaj pomisliš, da tvoj rep ni bil niti tako gibčen in tudi ne tako dolg, kot je moj...“

„Zdiš se mi hudo moder,“ je rekla kuščarica. „Kaj mi forej svetuješ?“

„Nikoli več ne zaspi na cesti. Zdaj, ko nimaš repa, lahko izgubiš glavo!“ ji je odvrnil vol in potegnil voz naprej.

PETER LIKAR:

Mrtvi vrabček

Matjaž je imel zračno puško. Rad jo je imel. Ponosen je bil nanjo. Da bi ga videli, kako je streljal z njo — pod soncem ga ni enakega — vsaj tako je mislil Matjaž o sebi. Pa ni imel Matjaž samo papirnatih tarč. Za to mu je služil plutovinasti zamašek, gnilo jabolko in kdo ve česa še ni zadel njegova svinčena kroglica.

Nekega dne mu je bilo teh tarč dovolj. Postavil je puško k oknu in čakal. Ni čakal dolgo. Od nekod se je pripodila jata potepinskih vrabcev. Čivkali so v veseli dan, kot da bi bili brez skrbi. Matjaža je v grlu nekaj čudnega stisnilo. Nekaj čudnega, a tudi sladkega hkrati. Cev je zarisala v zraku kolobar. Zadržal je sapo, umiril, nato nakremžil obraz in... pok...

Jata vrabcev je preplašeno čivknila in prhnila v zrak. Pa ne vsa. Na črnkasti opaki je obsedel rjav vrabec.

„Ah,“ se je oddahnil Matjaž, „pa sem ga zadel. Mamica, mamica!“ je zavpil in stekel v kuhinjo. „Poglej, kaj sem zadel.“

Medtem ko je klical mamico, pa je vrabček drsel proti robu strehe in žalostno čivkal: „Čiv... čiviv...“

Pomoči pa ni bilo od nikoder. Prav ko se je boril z zadnjim centimetrom strehe, je prišla mamica s sinkom k oknu. „Glej mamica, kaj sem ustrelil.“ V trenutku je mami-

ca postala otožna. „Sin, kaj si napravil? — Vrabčka si obstrelil!“ Matjaž pa ni maral za mamine besede in otožnost. Zmagoslavne misli so mu kipele po glavi. Vrabček je še enkrat zakrilil s peruti, potem je omahnil. Niti čivknil ni več. Topo je padel na asfaltno cesto in se ubil. Še preden ga je povzilo črno kolo ovtomobila, so ga pobrali dobri otroci. Dali so ga v belo škatico, poslano s cvetjem in ga slovesno pokopali.

Urine uteži so spolzele v pozno popoldne. Nebo so prekrili črni grozeči oblaki. Zabobnelo je, kot da je nekdo udaril po ogromnem pločevinastem sodu. Nastala je nevihta. Matjažu je še vedno gorelo v očeh zmagoslavje. Tako je legel zvečer spat. Med grmenjem je Matjaž zaspal.

Potopil se je v svet sanj...

Nenadoma je nekdo potrkal na šipo.

„Naprej!“ je rekel Matjaž. Soba je bila v trenutku polna nečesa grozljivega. Ozračje se je napelo. Nekaj mrzlega je dahnilo vanj. Srce mu je utripalo hitreje. Nemirno se je v postelji obrnil. Zdajci je ozapil na robu postelje vrabčka. Prav tistega je opazil, ki ga je bil popoldne obstrelil. Zdrav je bil, le žalostno je gledal. Tako žalostno, kot mamica opoldne.

„Kaj hočeš?“ je ves prestrašen dahnil.

Vrabček pa je molčal. Le s kljunčkom mu je mignil, naj mu sledi. Matjaž je šel za njim. Le kdo ve, kako — v sanjah je vse mogoče — so se vrabčku iz očesnih votlinic izluščile oči, za trenutek zatrepetale v zraku nad telesom in potem široko razprte sledile vrabčku, ki je zafrfotal med deževne kaplje in svetle bliske. Končno se je vrabček na nekem žlebu ustavil.

Matjažek je pokukal vanj. Pa kaj je videl v njem? Na drobcih rdeče opeke je bilo spleteno gnezdo. In v gnezdu so bili štirje mladiči in še stara vrabčevka je čepela nad njimi. Odpirala je kljunček. Nemara jim je pripovedovala žalostno zgodbo o očkovi smrti. Nemara jim je pripovedovala o hudobnem dečku in hladni puški. Niti vrabčka niso opazili, niti Matjažka. Nenadoma pa so se vrabčku oči, vse mokre od dežja, vrstile v svoje jamice. Zjutraj, ko se je Matjažek zbudil, je bila blazina vsa mokra od solz.

Skočil je k oknu. Jutro je bilo umito od nevihte. Na sosedni strehi je Matjaž zagledal le moko pero vrabčka, ki ga je bil obstrelil. In takrat se je v njem nekaj zgabilo. Povesil je glavo.

Od tiste noči naprej pa Matjažek ni več streljal vrabcev. Ko je zemljo pokrila snežna odeja, je iz deščic zbil hišico in vsako jutro so se pod njegovim oknom gostili potepinski vrabci.

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Ko sem se neke, že zelo hladne noči privlekel izpod grmovja, ki je izgubilo zadnje listje, me je čakala zgoraj v sobi. Nisem bil preveč osupel, ko sem jo zagledal na postelji. Obstal sem na vratih, mati pa se je dvignila.

„Marko, zakaj delaš to?“ me je vprašala bolj žalostno kot ježno.

„Kaj?“ sem rekel, čeprav sem vedel, kam me, in nisem nameraval tajiti.

„Že dolgo te gledam, že dolgo vem,“ je nadaljevala. „Marko, si pozabil, kako sem jaz trpela? Misliš, da Mudronj ne bi trpel, če bi vedel? In kaj ti hoče takšna ženska? Mudronj ne bo dočakal pomladi, boš potem ti vzel Mudronjko? Marko, ali te ni škoda?“ Hudo ji je bilo zaradi mene in toliko, da ni nadaljevala s prosečim glasom. „Marko, ne zavri se! Si pozabil, kaj vse si že storil, pa si bil mlajši, kot si zdaj? Se res ne moreš premagati? Še malo pa se boš oženil.“ Odšla je do vrat, tam je obstala in se obrnila k meni. „Marko, ne hodi po očetovi poti! Ni lahko priti na pravo pot, ni lahko,“ je poudarila. „Lahko noč, fant moj!“

Zakaj me ni udarila, zakaj mi ni rekla, da sem pokvarjenec? Zakaj ni dvignila vse hiše proti meni? Naj bi bila prišla nadme Mudronjeva fant, sam Mudronj pa Štefka, Pepček in še oče, čeprav nima te pravice. Zakaj je bila tako žalostna? Torej ima še vedno samo mene? Se je zbal, da me je izgubil?

Ne, mati, niste me izgubili! Marko je še vedno tisti fant, ki je naskrivaj prešel mejo, ki je trdo delal v Donawitzu in drugod, da je lahko pošiljal domov svoje in „očetove“ prihranke, Marku je še vedno prvo mati, potem delo in izobrazba. Kdo je tako hitro postal drugi kopač? Kdo izmed slovenskih rudarjev govori nemški, razume poljski, nekaj italijanski in se poskuša že v francoščini? Kdo bere časopise in knjige v dveh jezikih, a jih bo kmalu v treh? Mati, prav je, da ste prišli sami in zadržano žalostjo, če bi bili prišli nadme z jezo in vsi hkrati, bi vas bil zrinil po stopnicah, odšel k Mudronjki in legel k njej vpičo njenih fantov in umirajočega moža. Zdaj pa je konec, nocoj je bilo zadnjič!

In vendar ni bilo! Res, nisem iskal prilike, da bi se sestala, toda iskala jo je Mudronjka, in tudi našla. Štiri dni pozneje, v nedeljo, me je poklicala, ko sem se po dolgem času odpravil s francosko vadnico h Gaspardu. Pomigala mi je skozi priprte vetrnice. Nisem se mogel upreti njenemu vabilu.

„Mudronj je šel k maši; kar so ga odpustili, samo še preklinja ali moli, tudi fantov ni doma. Pridi brž!“

Ko sem legel k nji, me je res prevzela nekdanja strast; toda ni še bilo vse končano, ko sem si dejal, da je tokrat zadnjič.

„Če ne drugače, ob nedeljah dopoldne boš lahko prihajal.“ mi je rekla, ko sva bila spet v kuhinji. Pomenljivo me je pogledala in zašepetala: „Ne bo dolgo, Marko, ko bo drugače, popolnoma drugače.“

Mati, kako prav ste imeli!

Odhitel sem h Gaspardu. Našel sem ga v kuhinji, njegova žena, ki se ji je poznalo, da bo kmalu zibala, je pripravljala kosilo, Gaspard pa je prebiral časopis.

„O, moj učenec, moj bivši učenec!“ se me je razveselil.

„To in ono smo pozabili,“ je dejal, ko sva slednjič le začela. „Zdaj na zimo se bomo spet lotili učenja, kaj?“

Govoril je samo francoski, tudi Adela ni spregovorila nemške besede.

Bil bi prijeten dopoldan, da ne bi bilo vsega tistega, kar sem prinesel s seboj. Ali si Mudronjka res misli, da se bom oženil z njo? Meni je devetnajst in pol, njej skoraj enkrat več! Kako se Gaspard in Adela pogovarjata o delu, vsakdanjih rečeh, novicah iz Francije in od drugod, skratka o vsem mogočem, midva pa samo gledava, kdaj in kako bi prišla v posteljo ali pod grmovje. Sva se že pogovarjala kdaj o čem pametnem? Ne, ne, konec, konec!

Gaspardu sem moral dati besedo, da se bom do naslednje nedelje naučil, kar mi je naložil.

Prihodnjo nedeljo sem odšel naravnost h Gaspardu, čeprav sem videl, da Mudronja ni doma in da sta tudi fant, ki je odšla. Gaspard je bil zadovoljen z menoj, čeprav nisem bil zbran kot prej včasih. Domov sem prišel še pred kosilom. Nemiren sem pohajal po dvorišču, celo na vrt sem šel. Ko sem se vračal z vrta, je prišla Mudronjka k živi meji.

„Naredila bom tako, da boš prišel popoldne. Odpeljala bom Mudronjo v krčmo in se vrnila,“ mi je vrgla prek golih šib.

Ves čas sem si govoril, da ne bom šel, toda ko sem jo pred mrakom zagledal, kako se vrača, me je potegnilo k njej. A ko sem ležal z njo, sem si znova in znova govoril, da je tokrat zares zadnjič. Kar je govorila, mi je bilo zoprno, kar sem videl na njej, me ni mikalo več, še medtem ko sem jo ljubil, sem jo mrzil, mrzil pa tudi samega sebe. Hotel sem takoj potem oditi, pa me je zadržala.

„Mudronja ne bo tako hitro, sam sploh ne more priti, moral bo kdo z njim, fant, pa sta šla v kino.“ Vroča se me je oklenila. „Si se me naveličal?“

„Naveličal?“ sem jo rezko zavnil. „Sama vidiš, kako je teže in teže.“

„Zato je še slajše,“ se je pocedilo iz ust, ki so se mi nekdanje zdeli vabljive in slastne.

ZA GOSPODINJO IN DOM

Pravilna prehrana — zdrava družina

Dokazano je, da s pravilno sestavljeno hrano, ki vsebuje v zadostnih količinah vse snovi, ki so človeku potrebne, lahko vplivamo na boljši telesni razvoj, na podaljšanje življenjske dobe, na večjo odpornost proti različnim boleznim in na zvišanje delovne zmogljivosti. Gospodinja mora vedeti, kakšna prehrana bo njeni družini v korist. Tudi brez podrobnega poznavanja hranilnih vrednosti posameznih živil bodo jedilniki pravilno sestavljeni, če bodo raznoliki. Gospodinja, ki bo skrbela, da bodo prihajala na mizo razna živila kot mleko, meso, jajca, kruh, maščoba, kuhana in sveža zelenjava ter sadje, bo imela mnogo manj dela s strežbo obolelih družinskih članov kot ona, ki bo pripravljala samo enostransko hrano.

Pa tudi obroki preko dneva niso vedno pravilno razporejeni. Lepo kmečko navado, ko je gospodinja postavila na mizo žgance z zeljem in mlekom, je na žalost marsikje izpodrinila skodelica kave in kos kruha. Tak zajtrk je slaba podlaga za naporno dopoldansko delo. Prav tako je tudi združevanje opoldanskega obroka in večerje zelo nezdrava navada, ki se preje ali pozneje maščuje, zakaj preobilni obrok pred spanjem obremenjuje prebavila in moti potrebni nočni počitek.

Za pravilno pripravo dnevnih obrokov mora gospodinja imeti na razpolago skozi vse leto dovolj zelenjave. Ne samo spomladi in poleti, temveč tudi v zimskem času. To bomo dosegli, če bo izbor zelenjave po naših vrtovih bolj bogat. Zato mora biti v tem letnem času ena glavnih skrbi vsake gospodinjice, posejati in nasaditi vrtove z najrazličnejšo zelenjavo, ki uspeva pri nas.

Naštela bi samo nekaj zelenjave, ki pri

nas dobro uspeva, a jo po kmečkih vrtovih še premalo opazimo: špinača; posebno priporočljiva je novozelanka, sejemo jo v jeseni ali spomladi na prasto. Radič sejemo od marca do junija, uspeva zelo dobro na njivah, posejan sam ali med koruso. Por sejemo zgodaj spomladi v zabojčke ali pa kupimo sadike in sadimo globoko v zemljo. Zeleno sejemo v zabojčke, v maju presajamo. Priporočamo predvsem gomoljasto zeleno sorto alabastro. Mesečno redkvice lahko sejemo kot vmesno setev skozi vse leto od zgodnje pomladi, predvsem pa priporočamo zgodnjo setev, da izpolnimo naše jedilnike, ko še ni druge sveže zelenjave.

Zgodnje zelje sejemo v tople grede, sadike lahko kupimo. Še vse premalo sadimo pri nas cvetačo (karfijolo). Paradiznik sicer že ima svoje mesto na vrtu, s pravilno obdelavo in nego pridelek lahko dvignemo (obiranje zalistic, škropljenje z 1 % bakrenim apnom). Tudi večji nasadi paprike bi omogočili pripravo večje zimske zaloge. Grah je več vrst. Sejemo ga zgodaj spomladi in potem preko leta v presledkih, da imamo vedno svežega na razpolago. Rdeče korenje sejemo od februarja do junija. Dobro obrodi in je trpežnejši v prejšnje leto pogojeni zemlji. Rdečo pesko sejemo spomladi za letno uporabo, za ozimnico pa pozneje.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Domača zeliščna zdravila

Vsako slabo počutje se ne razvije v bolezen, "slab" želodec, še ne potrebuje zdravnika in če postanemo malo hripavi, ne bomo začeli takoj goltati praškov in tablet. Narava sama nam daje sredstva, ki nam pomagajo pri vseh takšnih manjših obolenjih in lahkih motnjah. Čaj, ki smo ga skuhal iz zdravilnih rastlin, pogosto ustvari čudeže, kar je glavno, ne more nam nič škodovati. Seveda se ta domača pomoč ne sme izroditi v zdravljenje na lastno pest. Osnovna znanja o zdravilni moči rastlin nam še ne dajejo pravice, da bi začeli preskušati njihove zdravilne moči na članih družine.

Vse zdravilne rastline je najbolj pametno shraniti skupaj v tako imenovani zeliščni lekarni. Posamezne rastline hranimo v škat-

lah, ki se dobro zapirajo in ki jih opremimo s čitljivimi napisi. Zalogo stalno dopolnjujemo. Glavna vrednost zeliščne lekarne je v tem, da imamo domača sredstva vedno pri roki.

Zeliščna zdravila jemljemo notranje kot POPAREK (za grgranje ali izpiranje črevesa) ali kot ČAJ. Zdravilnih čajev ni priporočljivo mnogo sladkati, najbolje nič; čaje za potenje pijemo zelo vroče.

ZUNANJE uporabljamo zdravilna zelišča v obliki OBKLADKOV (v poparku zdravilne zeli namočimo platneno krpo) ali KAŠNATI OBKLADKOV (laneno seme).

PRIPRAVA: poparek pripravimo tako, da prgišče zeli polijemo z eno četrtino litra vrele vode, za deset minut odstavimo, nato pa precedimo.

Čaj pripravimo tako, da vržemo v eno četrtino litra vode potrebno količino zelišča, pustimo stati na ognju toliko časa da zavre, odstavimo od ognja in pustimo stati tri minute. Nato ga precedimo.

V zeliščni lekarni naj bo: špajka (baldrijan), gorski mah, lipovo cvetje, bezeg, kamilice, borovnice, slezenovec, lane-no seme (zunanje), senesonovo listje, Tisočnice (tavžent rože), suličastolisti trpotec, navadni slez, kadulja (žajbelj), oranžovo cvetje.

Nekaj za vaše zdravje

VAŠE OČI bodo ohranile svoj blesk in ostrino vida do pozne starosti, če jim boste s hrano dovajali dovolj potrebnih snovi. Vitamini A, B2 in C so glavni "lepotni" vitamini za oči. Največ jih je v presni zelenjavi, surovem maslu, smetani, korenju, jetrih, ribjem olju, jajcih, siru, limonah in po-

Ne zametujmo kopriv

Tudi trdovratna kopriva, ki se bogato razrašča ob plotovih in poteh in je nikakor ne moremo uničiti, je prav koristna rastlina. Tisti, ki bolj poznajo zdravilne zeli, vedo o koprivi povedati marsikaj dobrega.

Tako so na primer koprive odlično zdravilo zoper revmatizem. In katere kuharica ne pozna v zgodnji spomladi dobre špinacije iz listov mladih kopriv.

Izredno učinkovito sredstvo pa so koprive tudi za pospeševanje rasti las in zoper prhljaj. Tako koprivno vodo si bo praktična gospodinja napravila sama.

Naberemo mlade poganjke kopriv. Pri nabiranju si natakemo stare rokavice, da si ne opečemo rok. Koprive damo v posodo, jih polijemo z mrzlo vodo, preplaknemo ter takoj odcedimo. Nato koprive dobro sesekljamo in zvedamo v steklenico s širokim grlom, nanje pa nalijemo 96 % špirita (vinskega cveta) in steklenico dobro zamazimo. Postavimo jo za 14 dni na sonce ter jo nekajkrat dnevno pretresemo, da lahko alkohol izluži vse sokove kopriv.

Že v nekaj dneh bo tekočina v steklenici lepo zelena. Po 14 dneh precedimo skozi pivnik ali filtrirni papir, mu dodamo nekoliko rožnega olja ali dobre kolonjske vode, da bo tekočina tudi prijetno dišala.

Tako si bomo same pripravile odlično in ceneno lasno vodo, s katero si bomo pridno natirale lasišče in učinek ne bo izostal.

marančah. Če primanjkuje očem potrebnih vitaminov, lahko resno obolijo.

PRI JEDI ne bodite prenašli! Hrana temeljito prezvečite, ker je dobro prezvečena hrana že na pol prebavljena. Pred vsakim obrokom malo počivajte. Okusno pripravljene jedi želodec dobro prebavi. Če čitate pri kosilu časopise ali detektivske romane, bo prebava znatno slabša.

SKUTA vsebuje malo maščob in daje malo kalorij, zato je odlična sestavina moderne dietne hrane. Je poceni, vzbuja občutek sitosti in vsebuje dragocene proteine. S skuto premazane manjše rane se hitreje zacelijo. Vse bolj se uveljavlja skuta tudi kot zdravilo za želodčne bolezni.

ZOBE si moramo sicer vsak dan temeljito očistiti, predvsem pred spanjem; toda pretirano drgnjenje s trdimi (zlasti nylon-skimi) ščetkami lahko poškoduje zobno sklenino. Jabolko, ki ga dobro prezvečimo takoj po kosilu ali po večerji, prav tako dobro odstrani ostanke hrane izmed zob.

OBČUTEK LAKOTE, ki nekatere kar naprej muči, ni isto kot zdrav apetit. Kdor se je navadil mnogo jesti, bo ob začetku shujševalne kure ta občutek zelo težko premagal. Če ste lačni, počasi zgrizite jabolko in to bo za nekaj časa zaposlilo zobe in želodec. Varujte se sladkosnednosti, ki mogoče spravi v telo stotine nepotrebnih kalorij. Če že ne morete zdržati, pojejte raje kos rženega kruha.

O grahu

Sedaj je čas graha, ki ga je na trgu veliko in ga lahko napravimo na najrazličnejše načine. Nekaj načinov:

Grah s teletino: veliko drobno sesekljano čebulo sprazimo na olju, dodamo sesekljane peteršilje, po možnosti malo paradiznika ali paradiznikove mezge, ščepljamo in popra, po okusu tudi malo majarone. K temu seveda meso, ki ga počasi dušimo. Po potrebi dolijemo malo juhe ali vode. Ko je meso že skoraj mehko, dodamo oluščeni grah in prilijemo nekoliko vode, vse zmešamo in dušimo še kakih 15 minut. Nekatere gospodinjice dodajo še svetlo prežganje, ki ga dodamo mesu, prilijejo še nekaj juhe ali vode in puste vreli še kakih 10 minut. Postrežemo ga z novim krompirjem ali solato.

Grah brez mesa napravimo kot samostojno jed s poletno ali čim primernim. Na olju prepražimo sesekljano čebulo, peteršilj, majaron in seveda grah, ki ga dušimo 25 minut.

Grah lahko napravimo tudi v solati. Kuhane zabelimo s česnom, oljem, kisom in s ščeplcem popra.

Grahovi zrezki. Skuhan grah pretlačimo. V kozico denemo dve žlici masla ali olja, žlico drobno zrezane čebule in peteršilja in ko to zarumeni, dodamo grahu. K mešanici ubijemo še dve jajci in toliko drobtin, da lahko oblikujemo zrezke, ki jih še povajamo v drobtinah in spečemo na olju, kakor ostale zrezke. Postrežemo jih s solato.

Potrkal je zunaj na vrata.

"Mudronj!" sem jeknil.

S potno dlanjo mi je zaprla usta.

"Pst!"

Nekaj časa je še trkalo, potem so se slišali koraki, najprej po dvorišču, nato na cesti.

"Fanta! Odšla sta v gostilno; slišala sta, ko sem rekla, kam bova popoldne šla z Mudronjem. Preden prideta tja in anjaz, se brez skrbi oblečeš."

Nisem je poslušal. Samo da pridem od tod, samo nocoj naj še pridem neopaženo domov!

Preden me je spustila ven, se je naslonila name in zahlipala: "Marko, ne zapusti me!"

Na hišnem oglu sem nekoliko počakal, potem šele skočil do našega ogla. Nisem še bil na dvorišču, ko sem zaslišal, kako se je malo niže nekdo naglo spustil na cesto in stekel navzdol. Čez dolgo so prišli vsi trije Mudronjevi. Nisem mogel zaspati. Kdo je bil spodaj ob cesti? Je oprezoval, me je videl? Če me je spoznal, bo povedal Mudronju. In kaj potem?

Naslednje dni sem se delal, kot da ni nič, v resnici pa sem oprezal na vsako besedo in na vsak pogled, pri nas doma in pri sosedomih.

Pepček je začel s šolo. Šola je bila seveda francoska, čeprav je večina otrok znala nemški, ne samo otroci domačinov, marveč tudi tujcev, saj so se le-ti nemščine

naučili na ulici. Prvi šolski dan je prišel ves objokan domov.

"Ne grem več v šolo, ne grem," je ponavljal.

Nemški je že toliko razumel, da se je sporazumel z otroki, francoski pa niti besedice.

O šoli smo tedaj mnogo govorili, pri nas doma, pri Avstrijcu in drugod. Bilo je več kot trideset slovenskih šolarjev, vsem je delala francoščina težava.

"Morali bi ustanoviti slovensko šolo," je dejal Čepin, ko smo nekega dne zavili po šihlu k Avstrijcu.

"Kako?" sem vprašal.

"Nekdo med nami naj bi ob nedeljah zbral otroke in jih učil."

"Bilo bi res dobro," je potrdil Breznik, "da starejši ne pozabijo, kar so prinesli od doma, mlajši pa se naučijo po naše vsaj brati in pisati."

"Kdo naj jih uči?" Vprašujoče sem pogledal po omizju: bilo nas je šest rojakov, šest rudarjev, jaz sem bil najmlajši, Breznik najstarejši.

"Ti, Marko, ti bi najlaže! Zberi jih, če ne moreš pri vas, pa pridite k meni!"

Vsi po vrsti so pritrdili Brezniku.

"Ne vem, če bi znal, če bi mogel," sem se branil, čeprav sem v resnici že pristal.

Ne da bi dokončno kaj obljubil, smo sklenili, da bo Breznik pisal šolskemu upravitelju v domačo vas, naj nam pošlje starih

šolskih knjig. Čepin pa bo popisal vse šolarje.

"Ko pridejo knjige, boš začel!"

To je bila velika stvar: rudar — učitelj izseljenjskih otrok! Zakaj pa ne?

Če sem naslednjo nedeljo spet šel k Mudronjki, sem storil to, da ji povem, da je med nama končano, naj se začne pripravljati na pogreb svojega moža. Seveda ji tega nisem rekel. Ljubil sem jo na videz prav tako vroče ko včasih, čeprav nisem čutil nobene ljubezni. Prišel sem popoldne, a ko me je spustila iz stanovanja, je bila zunaj tema.

Nisem napravil še treh korakov, ko je nekaj trdega padlo na mojo glavo. Toliko da nisem padel. Ko sem se zravnil in naglo obrnil, sem zagledal pred seboj oba Mudronjeva fanta. Imela sta v rokah vsak svoj kol. Skočil sem k prvemu in mu ga potegnil iz rok, drugi me je medtem udaril, toda že sem se pognal k njemu. Ko sta bila brez kolov, sta začela kričati. Sipala sta name najostudnejše psovke in kletve. Pri sosedomih so se odpirala okna in vrata, glasovi obeh fantov so se razlegali daleč navzdol po koloniji.

Pobegnil sem na našo stran ko pretepeno ščene.

Doma me je sprejela mati z jokom, Pepček in Štefka pa sta me začudeno gledala, dokler se Štefki le ni posvetilo, kaj je bilo, potem se je obrnila od mene in še ona zajokala.

Niti besedice nisem mogel reči v opravičilo ali v orambo, potegnil sem se gor v sobico in zaklenil vrata za seboj.

Dva dni je bilo vse tiho v naši polovici hiše, iz Mudronjeve pa je prihajalo kričanje in tudi jok. Trej dan popoldne sem rekel materi: "Grem v samski dom. Sobico naj ima Štefka, zaposlena je v rudniku, pravico ima do nje, Pepček pa naj spi v kuhinji."

Mati ni rekla besede, a videl sem, da odobrava mojo izselitev, čeprav ji je bilo hudo, oče pa me je pogledoval s posmehom, ki ga ni mogel zakriti, čeprav se je — najbrž zaradi matere — trudil, da bi se delal brezbržnega. Torej tudi ti, Marko! so mi govorili njegovi pogledi. Zdaj vsa enaka, skorajda enaka! V mraku, da me ne bi nihče videl, sem odnesel kovček v samski dom, kjer sem dobil sobo v drugem nadstropju.

Nikogar od domačih nisem videl, tudi od Mudronjevih ne. Četrty dan je Mudronjka prišla k meni. Bil sem sam v sobi, moj edini sostanovalec Alfonso, Španec, s katerim si še nisva povedala kaj več kot svoji imeni, je bil nekje zunaj.

"Kaj hočeš?" sem se zavzel, ko je obstala pri vratih.

Planila je v jok.

(Se nadaljuje)

Valerij Brjusov:

MISLIM NA *Nino*

Zaradi tatvine so ga obsodili na leto dni ječe. Mene je presenetilo njegovo obnašanje pred sodiščem pa tudi svojevrstne okoliščine zločina. Prosil sem, da bi z obsojenem lahko govoril. Sprva je bil nekako plah in je molčal, potem pa mi je vendarle pripovedoval o svojem življenju.

„Prav imate,“ je začel, „nekoč sem bil deležen lepših dni, se nisem zmeraj potikal, nisem spal, koder je nanoslo. Imel sem kar dobro vzgojo, bil sem tehnik. Ko sem bil mlad, sem imel že denar, sem živel burno: vsak dan kakšna večerna družba, ples, ki se je zmeraj končal s popivanjem. Teh časa se dobro spominjam, celo malenkosti. Toda v mojih spominih je vrzel in dal bi ves ostanek svojih ušvih dni, da bi jo zamašil: namreč vse, kar zadeva Nino.

Imenovala se je Nina, dobri gospod, da, trdno sem prepričan, da se je imenovala Nina. Bila je omožena z revnim železniškim uradnikom. Gotovo, bila je revna. Toda kako je znala biti odlična v svojem bednem vzdušju! Kuhala je sama, ampak njene roke so bile kakor izklesane. Iz svojih cenenih cunj si je šivala čudovite sanje. Da in tudi vse vsakdanje, kar jo je obkrožalo, je bilo nenavadno, fantastično. Jaz sam bil pod njenim vplivom drugačen, boljši, sem stresel s sebe kakor dežne kaplje vso nizkotnost življenja.

Bog ji odpusti greh, da me je ljubila. Vse naokoli je bilo tako surovo, da me je morala ljubiti, mene mladega, čednega, ki je znal toliko verzov na pamet. Vendar kje sem jo spoznal in kako, tega se ne morem več spomniti.

Iz teme se trgajo slike. V gledališču sva. Ona je srečna in vesela, tako rekoč pije vsako besedo na odru, se mi smehlja. Potem sva nekje v dvojce. Ona skloni glavo in mi pravi: „Vem, ti, moja sreča, ne boš dolgo pri meni: naj bo kakorkoli, končno sem vendar živel.“ Oh, te besede še pomnim. Toda kaj je bilo takoj za tem — in ali je bilo to z Nino sploh res? Tega ne vem.

Seveda sem jo zapustil. Meni se je zdelo to razumljivo. Stori sem pač kot vsi in niti na misel mi ni prišlo, da bi bilo na tem kaj slabega. Denar ukrasti, ne povrniti dolg, koga izdati — to je slabo; toda ljubico zapustiti je vsakdanja reč.

Pred mano je bila bleščeča prihodnost in zaradi nekakšne romantične ljubezni se nisem mogel vezati. Bolelo me je, toda udušil sem bolečino in jo prestal.

Slišal sem, da je Nina kaj za tem s svojim možem odpotovala na jug in kmalu umrla. Toda spomini in pogovori o njej so me takrat tako mučili, da nisem hotel o njej niti slišati. Trudil sem se, da ne bi mislil na Nino. Njene slike nisem imel več, njena pisma sem ji vrnil, skupnih prijateljev nisva imela — in tako je Ninina slika polagoma zbledela v meni. Razumete? — Počasi sem prišel do tega, da sem Nino pozabil, po-

polnoma pozabil, njen obraz, njeno ime in vso najino ljubezen.

Izginila je iz mojega življenja, kakor da bi je v njem nikoli ne bilo. Ah, tako pozabiti, je podlo.

No, leta so minila. Najbrž vam ni treba pripovedovati, da sem napravil kariero. Seveda sem mislil samo na zunanji uspeh, na denar. Nekaj časa je bilo vse dobro, dosegel sem svoj cilj, živel v tujini, se oženil, imel otroke. Potem so prišle izgube; posli, ki sem jih začel, so se izjalovili; žena je umrla, z otroki se nisem razumel, dal sem jih sorodnikom, naj mi bo odpuščeno, saj niti ne vem, če še živijo. Kajpak sem pil in igral...

Potem sem odprl trgovino, ki se ni obnesla, in tako sem izgubil svoj zadnji denar in svoje zadnje moči. Poskušal sem si izboljšati položaj z igro, pri čemer sem prišel skoraj v ječo — in to niti ne brez vzroka... znanzi so se odvrnili od mene in tako se je začela moja pot navzdol.

Naposed sem padel, kjer me danes vidite. V zadnjih letih, ko nisem pil, sem nekaj mesecev delal v tovarni, toda kadar sem pil, sem prenočeval, kamor me je pač zaneslo. Na ljudi sem bil strašno besen in zmeraj sem sanjari, da se bo usoda spremenila in da bom spet obogatel. Svoje nove tovariše sem zaničeval, ker tega upanja niso imeli.

Tako sem se nekoč premražen in lačen potikal po nekem dvorišču. Vrag vedi čemu, mislim, da me je vodilo naključje. Iznenada me je poklical kuhar: „Dragec, pa menda nisi navsezadnje ključavničar?“ — „Pa sem,“ sem odgovoril. Rekli so mi, naj popravim ključavnico pisalne mize. Peljali so me v razkošen kabinet; povsod pozlata in slike. Delal sem, popravljal, kar je bilo potrebno, in gospa mi je dala rubelj. Ko sem jemal denar, sem zagledal na podstavku marmornato glavico. Otrpnil sem, gledal in nisem mogel verjeti svojim očem, bila je Nina!

Rečem vam, dragi gospod, na Nino sem bil popolnoma pozabil in šele tam sem doumel, da sem jo pozabil. Nenadoma pa se je njena slika pojavila pred menoj in z njo celo veselje čustev, sanj in misli, ki so bile zakopane v mojih prsih, zbudile so se, vstale in oživele...

Gledal sem marmorno glavico, trepetal in vprašal: „Milostljiva gospa, dovolite vprašanje, kakšna glavica je to?“ — „To,“ je odgovorila, „je zelo draga reč, narejena pred pet sto leti, v petnajstem stoletju.“ Povedala mi je tudi ime umetnika, ki pa si ga nisem zapomnil, rekla, da je glavico prinesel iz Italije njen mož in da je zaradi tega nastala cela diplomatska afera med italijansko in rusko vlado. „Recite,“ me je še vprašala, „vam glavica ugaja? Kakšen moderen okus imate. Ušesa,“ je rekla, „niso na pravem mestu, nos ni pravilen...“ in je klepetala in klepetala!

Kot uročen sem tekel iz hiše. To ni bila samo podobnost, to je bil portret, celo več, to je bilo resnično življenje v marmoru. Povejte mi, prosim, po kakšnem čudežu je lahko umetnik petnajstega stoletja ustvaril ta ista, meni tako znana majhna, malce prenzka ušesa te iste oči mandljeve oblike in nepravilen nos in široko poševno čelo, iz česar je mogoče čisto nepričakovano sestavili najlepši, najprivlačnejši ženski obraz? Kakšen čudež je dal živeti dvema popolnoma enakima ženama, eni v petnajstem stoletju, drugi pa — v naših dneh? Da je bila tista, po kateri je bila napravljena marmorna glava, popolnoma identična z Nino ne samo v obrazu, marveč tudi po značaju, duši, v to ne morem dvomiti.

Tega dne se je spremenilo vse moje življenje. Sprevidel sem vso nizkotnost svojega početja v preteklosti, vso globino svojega padca. Sprevidel sem, da je bila Nina angel, ki ga je poslala usoda — in ki bi ga moral prepoznati. Preteklosti ni mogoče zbrisati. Lakomno sem začel zbirati spomine na Nino, kakor zbiramo črepanje razbite vaze. Kako malo je bilo tega. Navzlic vsemu trudu nisem mogel sestaviti celote. Bili so samo drobci, drobtine. Ampak kako sem se radoval, če se mi je posrečilo najti kaj novega v moji duši. V premišljevanju in spominih sem preživel cele ure; smejali so se mi in vendar sem bil srečen. Star sem, zame je prekasno znova začeti življenje. Toda svojo notranjost lahko vseeno osvobodim zlih misli, sovraštva do ljudi. In v spominu na Nino sem našel to očiščenje.

Strastno sem si želel še enkrat videti kip. Cele večere sem se potikal v bližini hiše, kjer je stal kip, in prežal na okna; toda stal je predaleč. Cele noči sem prebil pred hišo. Gledal sem ljudi, ki so v njej živeli, si zapomnil lego sobe in se seznanil s posli. Poleti so se lastniki odpeljali na deželo. Svojega koprnenja nisem mogel več dušiti. Prepričan sem bil, da se bom lahko spet na vse spomnil, na vse do kraja, če bom le še enkrat videl marmornato Nino. To bi bila moja zadnja sreča. In odločil sem se. Saj veste, da se mi ni posrečilo, zgrabili

so me že v veži. Na sodišču se je izkazalo, da sem bil v sobanah že nekoč kot ključavničar in da so me pogosto videli v bližini hiše... Berač sem, torej sem nameraval vlomiti... Sicer pa je moje zgodbe konec, gospodi!

„Pritožila se boval!“ sem rekel, „oprostili vas bodo.“

„Čemu?“ je odvrnil starec. „Nisem potr, sodba ne bo nikogar spravila v sramoto in ali ni mar zato vseeno, kje mislim na Nino, pod mostovi ali v ječi?“

Nisem vedel, kaj bi mu odvrnil. Toda ko me je starec s svojimi skrivnostnimi, obledelimi očmi pogledal, je nenadoma še rekel:

„Nekaj me vznemirja. Kaj pa, če Nine nikoli ni bilo? Če si je moj ubogi, zaradi alkohola oslavljeni razum vso zgodbo te ljubezni izmislil, medtem ko sem gledal marmornato glavico?“

IZREKI

Srečen zakon je večna zaroka (Körner)

*

Prava ljubezen je plamen z neizčrpnim oljem (Rilke)

*

Ni potrebno, da vesta dva prav vse drug o drugem, če se hočeta poznati — več je vredno, če si zaupata (Albert Schweizer)

*

V zakonu se je treba včasih tudi spreti, kajti tako zakonca marsikaj zvesta drug o drugem (Goethe)

*

Kdor hoče ljubiti, se mora naučiti zatajevanja (Alex Vinet)

*

Zakon brez začimbe majhnih nesporazumov bi bil nekaj takega kakor pesem brez črke r (Lichtenberg)

*

Kdor hoče biti po vsej sili srečen, naj se ne poroči — v zakonu moraš osrečevati (Hermann Oser)

ELIN PELIN:

Človek, za katerega vsi skrbе

Neki dan se je v letopisu vrhovne komisije imenitnih ljudi, izvedencev, znanstvenikov, akademikov, strokovnjakov v denarnih vprašanjih, inženirjev, arhitektov, kemikov, botanikov, zdravnikov, higienikov, gospodarstvenikov, filozofov pripetilo nekaj čisto nenavadnega. Ko so bila gospoda na seji, so se vrata v dvorano počasi odprla in vanjo se je brez hrupa in nekako zaupno pritihtapil nepoznan človek, prav kakor se prašiček pritihtapi v kmečko hišo.

Na njegovem plašnem obrazu bi človek pri priči prebral, da je ta človek pomotoma prišel sem, kajti umaknil se je za korak — dva, boječe snel pokrivalo in spregovoril:

„Naj oprostijo!“

Ta nepriklupni človek je imel ožgan in že nekaj dni neobrit obraz, potne, nepočesane lase, ki so se mu v debelih kodrih zalepile na teme, brezbarven, plašen pogled, mesnata ušesa, skuštrane brke in po-bešeno spodnjo čeljust, tako da so bila usta odprta kot pri vsakem naivnem prostaku.

Oblečen je bil v ponošeno kmečko obleko, ki je bila tu in tam zakrpana, ves je dišal nekako po čebuli, pa tudi po žganju in znoju. Kar zasmrdelo je po tej čisti, prvovrstni sejni dvorani.

Ta tuji človek se je zavedel, da ni prišel prav, oproščujoče se je nasmehnil in se začel ritenski umikati proti izhodu. Toda neki debelušni gospod iz komisije, ki je imel okroglo in trdo glavo, veliko zakladnico velikih misli, se je pognal s svojega sedeža in ukazujoče zavpil:

„Stoji!“

Človek je na ta klic postal trd in obstal kakor okamenel pri vratih.

Takrat se je gospod iz komisije, ki ga je ustavil, nekam nadzemeljsko nasmehnil in se navdušeno ozrl na prisotne.

„Nazadnje sem se pa le domislil! Gospoda, to je tisto poglavitno, telo, vidite, je tisto, zaradi česar se shajamo. To je bitje, za katero vsi skrbimo. Krasen primerek!“

Po dvorani se je razlegalo ploskanje, postalo je živahneje. Spodnja čeljust se je krasnemu primerku premaknila in se še bolj pobesila, celo nasmehnil se je, čeprav je njegov nasmešek izražal skoraj krivdo.

„Da, zastopnik ljudstva“, je navdušeno nadaljeval, „zastopnik ljudstva je to, za katerega vsi mi tukaj, ki veljamo za duhovno elito naroda, tako močno skrbimo. Da, in nismo ga poznali, nismo ga videli, nič nismo doslej vedeli v njem. Vidite, božja previdnost nam ga pošilja. Ne smemo ga pustiti, gospoda. Vzemimo ga in ga vsestranski proučimo, vsestranski in matematično, z vsemi sredstvi, ki nam jih nudi sodobna znanost. Zoologi naj ga kvalificirajo, kemiki naj ga analizirajo, zdravniki naj ga avtopsirajo, vsak izvedenec naj preizkusi svojo metodo, da bi ga razumeli, da bi odkrili njegovo bolezen in da mu potem na znanstvenih temeljih lahko z uspehom pomagali.“

Sprejeto! Sprejeto!“ so vpili vsi v en glas. Predsednik je pozvonil. Vstopil je sluga.

„Odvedite ga v poskusno dvorano“, je pokazal na božanski primerek.

Sejo so odložili zaradi počitnic.

Čez dva meseca se je komisija znova zbrala, okrepljena zaradi letnega dopusta. „Začnimo analizirati bitje, za katero vsi skrbimo“, so bile prve predsednikove besede.

In ukazal je slugi, naj ga pripelje.

„Toda tisti je umrl,“ reče sluga.

„Kako je mogel umreti?“ vpraša predsednik.

„Čisto preprosto, jesti smo mu pozabili dati.“

Sejo so odložili za kasneje.

DOMISLICE

Pogosto nas mora ponos, da smo spoznali kakšno resnico, tolažiti za njeno klavirno vsebino.

*

D drugega človeka popolnoma spoznati, se pravi: predati se mu sam.

*

Nobena umetnost ni povedati nič neumnega, če ti sploh ničesar ne pade v glavo.

*

Največja nevarnost je strah pred nevarnostjo.

*

Kdor hoče biti zvest svoji misli, mora postati nezvest mnogim ljudem.

*

Čudno, koliko nesreče je samo v tem, da nekdo mora, kar bi drugi radi.

*

Nasmeh večkrat premaga najbolj glasen krolot.

*

Kdor preveč upa, vse preveč verjame.

*

Tri stvari obvladajo življenje: rojstvo, ljubezen in smrt. Rojstvo daje možnost za življenje, ljubezen smisel, smrt pa konec in dostojanstvo.

*

V starosti ne počenjamo več toliko neumnosti, ker se ne zdimo več toliko pametni.

*

Vino je v starosti kot človek: milo ali — kis.

*

Mlada drevesa rastejo v varni senci starejših — in se kasneje v isti senci zadušijo, če se starejša drevesa ne umaknejo.

*

Vsak naravoslovec ve: bilka, ki še raste, je nežna in krhka.

*

Življenje brez srečne mladosti je kakor hiša brez trdnega temelja.

*

V zgodaj dozorelem jabolku tiči navadno črv.

